

LUNDS UNIVERSITET
Musikhögskolan i Malmö

EXAMENSARBETE

Höstterminen 2013

Lärarytbildningen i musik

Fanny Gunnarsson

**Musikaliska rum för kvinnliga instrumentalister inom
pop/rock/jazz**

Handledare: Magali Ljungar-Chapelon

Abstract

The aim of this study is to investigate four different organisations or associations purpose to target women within pop/rock/jazz. I have conducted qualitative interviews with four persons who work or have worked within the organisations or associations I've picked out for my study. They have represented their respective field and have also given their own answers as private persons about their views on putting boys and girls in separate groups, when a separation is motivated and what advantages and disadvantages it brings. All the informants have education in music pedagogic and are/have been musicians. The study proves that these four organisations or associations aim to increase the equality and raise the number of women in the music world. The purpose of two of the organisations or associations is to create a more equal gender balance in their own field while the other organisations or associations reach out only towards women and therefore partially have other purposes. Their aim is to create own spaces and zones for women in music where they can feel free, build self-confidence and create a context without the opposite sex. The study also shows that the informants have different views on separating gender in education. In the last chapter I discuss the different views the informants have on separation between gender both in and out of school and show the gains that comes out of creating own spaces for women in music, such as a stronger confidence, a higher risk-taking and increased sense of safety.

Keywords: Equality, gender, female instrumentalists, pop, rock, jazz, gender separation, self-confidence

Sammanfattning

Syftet med detta arbete är att undersöka fyra olika organisationer eller föreningars syfte med att rikta sig mot tjejer/kvinnor inom pop/rock/jazz. Jag har gjort kvalitativa intervjuer med fyra personer som jobbar eller har jobbat inom organisationer eller föreningar som vill stärka flickor och kvinnors möjligheter att spela och skapa musik. De har fått representera respektive verksamhet men har också fått ge sina egna svar som privatpersoner om hur de ser på att dela grupper i killar och tjejer, när det är motiverat och vilka vinster och nackdelar som kan uppstå. Alla informanter har erfarenhet av musikpedagogik och är eller har bakgrund som musiker. Mitt arbete visar att ett syfte

som alla organisationer eller föreningar har är att öka jämställdheten och öka antalet kvinnor i musikvärlden. Syftet hos två av de tillfrågade organisationerna/föreningarna är att få en jämnare könsfördelning i deras egna verksamheter medan de andra två organisationerna eller föreningarna riktar sig helt mot kvinnor och har delvis andra syften. De två sistnämnda har även som syfte att skapa egna rum och frizoner för kvinnor där de kan utveckla självförtroende och skapa ett sammanhang utan det motsatta könet. Arbetet visar också att informanterna har olika syn på uppdelning av kön inom skolan. I sista kapitlet diskuterar jag de olika synsätt informanterna har på uppdelning av kön först och främst inom dessa organisationer men också delvis inom skolan. Jag visar också på de vinster som uppstår genom att göra egna rum för tjejer inom musik, som stärkt självförtroende, ett större risktagande och ökad trygghet.

Sökord: Jämställdhet, genus, kvinnliga instrumentalister, pop, rock, jazz, könsuppdelning, självförtroende

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Min bakgrund som instrumentalist och musiker.....	1
1.1 Popkollo	2
1.1.2 Fridhems musiklinje för kvinnliga instrumentalister	2
1.2 Guide till de olika kapitlen i studien	3
1.3 Syfte och frågeställningar	3
2. Teoretisk bakgrund.....	5
2.1 Vad innebär ordet genus?	5
2.1.1 Genus istället för kön	5
2.1.2 Genusperspektiv	6
2.2 Tillgång till egna rum såväl fysiskt som psykiskt	6
2.2.1. Fördelar med egna rum	6
2.2.2 Risker med egna rum	8
2.3 Skillnader i förutsättningar mellan killar och tjejer	8
2.4 Jämn könsfördelning – ett nationellt mål.....	9
2.4.1 Jämställdhet i skolan	10
2.5 Könsuppdelning inom skolan	10
2.5.1 Inom musikundervisning.....	10
2.5.2 Inom dans.....	11
2.6 Mansseparatistiskt?	12
2.7 Kvinnliga nätverk	12
3. Metod.....	14
3.1 En kvalitativ studie	14
3.1.1 Kvalitativ intervju	15
3.1.2 Genomförandet av intervjun	15
3.2 Tillvägagångssätt	15
3.2.1 Insamling av data	15
3.2.2 Avgränsning	16
3.3 Etik.....	16
3.3.1 Informerat samtycke	17

3.3.2	Konfidentialitet	17
3.3.3	Forskarens roll.....	17
3.4	Urval.....	18
3.4.1	Beskrivning av organisationerna och föreningarna	19
3.4.2	Informanterna.....	20
3.5	Studiens validitet.....	22
4	Resultat.....	23
4.1	Öka andelen kvinnor som spelar och jämna ut könsfördelningen.....	23
4.1.1	Studiefrämjandet	24
4.1.2	Musiklinje för kvinnliga instrumentalister.....	24
4.1.3	Jazzcamp för kvinnliga instrumentalister	25
4.1.4	Popkollo	25
4.2	Skapa en plattform och en fristad – ett syfte.....	26
4.2.1	Popkollo	26
4.2.2	Jazzcamp för Kvinnliga Instrumentalister	27
4.3	När motiveras en uppdelning av kön?	27
4.3.1	Blandat är bäst.....	28
4.3.2	Uppdelning av kön inom skolan	29
4.4	Vinster med att dela in i grupper om tjejer.....	31
4.4.1	Ökat självförtroende är en vinst.....	31
4.4.2	Att inte behöva förhålla sig till kön	31
4.4.3	Vågar mera.....	32
4.4.4	Spelar instrument och bildar band	33
4.5	Sammanfattning av resultat.....	34
5	Resultatdiskussion.....	35
5.1	Mot ökad jämställdhet.....	35
5.2	Vikten av tillgång till egna rum	35
5.2.1	Fördelar med egna rum	35
5.2.2	Risker med egna rum	37
5.3	Olika uppfattningar om när könsuppdelning är motiverat.....	38
5.3.1	Blandade grupper är utgångsläget.....	38
5.3.2	Att dela upp efter kön i skolan	39

5.3.3 Könuppdelning i fritidsaktiviteter jämfört med i skolan.....	40
5.4 Egna rum ger ökat självförtroende.....	41
5.5 Slutord.....	42
5.6 En pedagogisk återkoppling och förslag till fortsatt forskning.....	43
Referenser	45
Böcker	45
Elektroniska referenser	46
Bilagor	47
Intervjuguide.....	47

1. Inledning

Jag spelar piano med inriktning mot jazz, pop, rock och har spelat mycket i olika ensembler och grupper inom den genren. I de grupperna har jag ofta varit ensam kvinna eller haft en till kvinna i form av sångerska i gruppen. Ofta har jag märkt att jag har tagit över egenskaper från mina manliga medmusikanter för att passa in och hänga med i jargongen. Det kan vara hur jag väljer att formulera mig, vilket kroppsspråk jag använder, hur jag samarbetar och kommunicerar med gruppen. Jag har alltid varit intresserad av genus. Det finns så mycket att ta hänsyn till och att arbeta aktivt med, såsom gruppdyamik, att testa gå in i olika roller, ledarskap, lyssning, samarbete. En aspekt som jag alltid funnit mycket intressant är hur man i grupper arbetar med genus. Det har gjort mig nyfiken på hur det hade varit att få spela med fler kvinnliga instrumentalister i min utbildning och hur jag som musiklärare kan arbeta aktivt med att stärka unga kvinnors roll i gruppundervisning inom jazz och populärmusik.

1.1 Min bakgrund som instrumentalist och musiker

Jag började spela piano vid tio års ålder. Min lärare frågade mig om jag ville lära mig att spela melodier eller om jag ville lära mig att kompa. Jag valde att lära mig att ackompanjera och så började mitt intresse för att skapa harmonier och lägga till färgningar i ackorden. När jag blev äldre blev jag introducerad för improvisation och blues vilket ledde mig in på melodispel och frasering. Det blev snabbt naturligt för mig att spela med andra eftersom jag ville testa de låtar jag lärt mig i större sättning. Min inriktning mot ackompanjemang gjorde även att jag blev tillfrågad av många om att vara med och spela i olika band eller att kompa sångerskor/sångare. I gymnasiet upptäckte jag jazzen via olika lärare som gärna förebildade och gav lyssningsexempel. Jag började spela i en jazzensemble som enda kvinna i gruppen. Jag märkte att ju mer jag valde att spela jazz, desto färre kvinnliga instrumentalister fanns det runt omkring mig. När jag sen började jazzlinje på folkhögskola var det bara jag som var kvinnlig instrumentalist. Jag drevs av glädjen till musiken vid sidan av drivkraften att vilja bevisa att det visst gick att vara kvinnlig instrumentalist i jazzvärlden. Känslan av att behöva vara dubbelt så bra som mina manliga medspelare och att betraktas som främst en kvinnlig musiker istället för bara musiker genomsyrade hela min utbildning upp till Musikhögskolan i Malmö, där jag nu studerar mitt femte och sista år till piano och

ensemblelärare med inriktning jazz. Där var jag fortfarande omgiven av mestadels män när jag började 2008 men jag stötte även på andra kvinnliga instrumentalister och märkte en tydlig koppling oss emellan. Vi hade alla mer eller mindre varit ensamma kvinnliga instrumentalister sedan vi satte foten i jazzvärlden. Hur hade det varit om vi hade fått spela med varandra under vår väg genom jazzen?

1.1 Popkollo

För några år sedan fick jag förfrågan om att jobba för popkollo, en förening som enbart riktar sig mot kvinnliga instrumentalister. Jag tyckte det lät spännande och var med som handledare på piano och ensemble i fyra dagar. Där fick kvinnor över 18 år testa på att ingå i en ensemble, spela instrument och göra egna låtar tillsammans. Till sin hjälp hade de fem handledare som också bara bestod av kvinnliga instrumentalister och inbjudna föreläsare och inspiratörer, t.ex. Titiyo och Cecilia Nordlund. Jag hade aldrig tidigare ingått i en musikalisk miljö med så många kvinnor och inte en enda man på plats. Det var häftigt att se hur deltagarna vågade leva ut sina rockstjärnedrömmar och hur de tog sig an och testade olika roller i grupperna. Att dela upp ensemblegrupper efter kön verkade inte vara en så dum ide. Men hur och när kan man som lärare eller handledare använda sig av den metoden?

1.1.2 Fridhems musiklinje för kvinnliga instrumentalister

Under mitt första år på folkhögskolan ansökte jag om att få provspela till Fridhems Folkhögskola. Där har de en blandad linje där både män och kvinnor studerar och en linje för bara kvinnor som gick under namnet Musiklinjen för Kvinnliga Instrumentalister, även kallad MKI. Jag sökte båda linjerna och fick en plats på MKI. Den musiklinjen jag redan gick var blandad och jag hade möjlighet att fortsätta gå ett år till där. Valet var svårt, å ena sidan kunde jag gå en linje där jag fick möjlighet att spela med fler kvinnliga instrumentalister och på en skola som var eftertraktad för sin höga musikaliska nivå och kvalitet, å ena sidan var jag redan intagen på en linje där könen var blandade vilket för mig då kändes som en bekräftelse på att jag inte bara gick där för att jag var kvinna. Jag började fundera mycket kring de syften och mål som står bakom en uppdelning av kvinnor och män inom musikundervisning. Vad är det som gör att gruppen delas och vilka syften ligger bakom? Vad vill man att eleverna ska uppnå? Och märker man en förbättring? Det finns många som har åsikter i frågan och jag hamnade ofta i debatter om det var rätt eller fel att göra en linje för enbart kvinnor. Många hade

en förutfattad mening om att det inte kunde vara bra och att det inte var rätt väg att gå mot jämställdhet. Självt visste jag varken ut eller in men jag hade en känsla av att en sådan linje fyllde ett syfte för de som ville gå en sådan utbildning. Jag valde själv efter mycket om och men att gå kvar ett år till på min folkhögskola. Det var många olika anledningar som ledde fram till beslutet men en av dem var känslan av att vara på en linje där jag tagits in på grund av mina musikaliska kvalitéer och inte av kön.

1.2 Guide till de olika kapitlen i studien

Jag kommer nedan att redogöra mitt syfte med undersökningen och beskriva det med hjälp av ett antal frågeställningar. I arbetet ska jag sedan försöka besvara dessa frågor med hjälp av att titta på tidigare forskning om separerade grupper med kvinnor inom musik och forskning om genus. I nästa kapitel redogör jag för vilken metod jag har valt att arbeta efter och motiverar och diskuterar urval, avgränsning, etik och arbetets validitet. Här presenteras även de organisationer och föreningar jag valt ut till studien och vilka mina informanter är. Vidare visar jag de resultat som studien lett fram till för att sedan avsluta med en resultatdiskussion. Där kommer jag jämföra mina resultat med den tidigare forskning som tidigare presenterats i arbetet. Jag gör egna reflektioner över resultatet och avslutar med tankar och idéer om fortsatt forskning inom området.

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att utifrån min egen bakgrund och mina erfarenheter som kvinnlig instrumentalist och ensemblespelare inom jazz och populärmusik få ökad kunskap om uppdelade grupper för tjejer/kvinnor inom musik. Min arbetshypotes är att egna musikaliska rum för kvinnliga instrumentalister fyller en viktig funktion för de som söker sig dit och att det är en väg mot ökad jämställdhet. Jag har valt att intervjua representanter för fyra olika organisationer eller föreningar som alla har valt att helt eller i särskilda projekt rikta sig mot tjejer/kvinnor. Studien undersöker vad respektive organisation eller förenings syfte är med en sådan uppdelning och när lärarna/handledarna anser det motiverat att dela upp en grupp efter kön. Studien undersöker också om informanterna tycker det är något som uppnås med att göra en grupp för enbart tjejer/kvinnor och om något går förlorat längs med vägen.

Mina frågeställningar är följande:

1. I vilket syfte har respektive organisation/förening valt att på något sätt rikta sig till enbart tjejer/kvinnor?
2. I vilka situationer menar informanterna att det kan vara motiverat att dela upp en grupp efter kön?
3. Vad uppnås eller går enligt informanterna förlorat när man gör en grupp för enbart tjejer/kvinnor och vad är det i så fall?

2. Teoretisk bakgrund

I följande kapitel kommer jag att redogöra vilken litteratur jag har använt mig av som grund till min undersökning. Jag beskriver utifrån tidigare litteratur, artiklar och forskning beskriva vad begreppet genus är och står för. Jag kommer även att behandla litteratur och forskning kring könsuppdelade grupper, både inom de frivilliga verksamheterna och inom den obligatoriska skolan. De föreningar och organisationer som jag valt att intervjua representanter från ligger alla utanför grundskolan och gymnasiet. Att jag även väljer att ta upp forskning och litteratur om könsuppdelning inom skolan beror på att flera av informanterna tar upp den aspekten i intervjuerna. Jag kommer senare att jämföra den tidigare forskning och litteratur jag tar upp här med mina resultat i diskussionskapitlet.

2.1 Vad innebär ordet genus?

Eftersom studien syftar till att undersöka könsuppdelning och de olika orsaker till varför detta görs vill jag börja med att beskriva vad genus står för och vad det innebär att inta ett genusperspektiv. Yvonne Hirdman (2003), professor vid Arbetslivsinstitutet och Historiska institutionen vid Stockholms universitet skriver i sin bok *Genus – om det stabila föränderliga former* att genus är latin och står för slag, sort, släkte och kön. Fram till 1980 användes ordet i Sverige främst till inom lingvistik och språkläran, som en beteckning på att substantiv kan vara av olika slag. Det engelska ordet gender hade under sent 1970- och tidigt 1980-tal börjat användas i amerikansk kvinnoforskning. Enligt Hirdman saknades det under den tiden i Sverige ett ord som kunde stå för de bakomliggande orsakerna till varför vi formas till män och kvinnor i samhället. Ordet genus lånades då från sitt lingvistiska sammanhang och fick fungera som en översättning åt engelskans gender. Ordet genus skulle belysa de maktstrukturer som döljer sig bakom de politiska, kulturella och ekonomiska intressena i samhället.

2.1.1 Genus istället för kön

Att använda ordet kön när ett socialt mönster ska beskrivas istället för genus sågs och ses fortfarande som något mer problematiskt eftersom det lätt kan missförstås som att man syftar på att det biologiska könet skulle ha någonting med problemet att göra. Istället fungerar genus som ett mer vetenskapligt sätt att beskriva de normer,

värderingar, maktstrukturer och de sociala konstruktioner som får oss att bli kvinnor och män i samhällets strikta uppdelning. (Hirdman, 2003).

Enligt Anna Maria Höglund (2000), fil.kand. i socialantropologi och journalist pekar termen genus på att det vi studerar är något vi människor har konstruerat. Att ändra på innebörden av vad som uppfattas som kvinnliga och manliga egenskaper verkar vara en av de svåraste tankemönster att ändra på hos människor, det är en del av identiteten. I boken *Män och kvinnor – vad vet en genusvetare?* skriver Höglund att ”Genusbegreppet infördes för att skilja våra idéer, det vill säga det kulturella, det som vi människor hittar på, från det givna, det vi brukar kalla för det naturliga” (s. 28). Även Höglund menar att begreppet kön inte fungerar optimalt i vetenskaplig bemärkelse eftersom det är belastat med gamla föreställningar om att kön inte är kultur, utan natur. Ofta är det föreställningar som bidrar till en genushierarki där mannen får fördelar och mer makt gentemot kvinnan (Höglund, 2000).

2.1.2 Genusperspektiv

Nationalencyklopedin beskriver vad det innebär att inta ett genusperspektiv:

Med genusperspektiv avses att man analyserar företeelser, förhållanden och processer i samhället inom politik, ekonomi, utbildning, vetenskap, kultur etc. utifrån ett perspektiv som beaktar att relationer mellan kön kan inverka även i till synes könsneutrala sammanhang och att tillskrivna kollektiva könskaraktäristika, som skapar systematisk ojämlikhet mellan könen, uppmärksammas. (Genusperspektiv, u.å.)

Att inta ett genusperspektiv kan alltså innebära att man analyserar samhällliga företeelser genom ”genusglasögon”, och uppmärksammar att det finns egenskaper som är tillskriva kön som skapar ojämlikhet mellan könen.

2.2 Tillgång till egna fysiska och psykiska rum

2.2.1. Fördelar med egna rum

I boken *Inte riktigt lika viktig? – om kvinnliga musiker och glömd musik* lyfter författaren Marie Selander (2012) fram kvinnliga musiker genom tiden från olika genrer och ifrågasätter varför det går så långsamt med jämställdheten inom musiklivet. Selander skriver om hur många kvinnliga musiker började sin musikaliska bana med att

spela med andra kvinnor. Själv skriver hon att hon aldrig vågat ställa sig på scen och improvisera och ta plats utan att ha den plattform av generositet och trygghet hon fick med sig från de antal ”tjejgrupper” hon medverkat i. Selander refererar till Cecilia Björck (2011) som i sin doktorsavhandling *Att ta plats: Diskursen om genus, populärmusik och social förändring* skriver om vikten av att tjejer får ett eget rum för att få självförtroende och trygghet. Med den fokusering som nu läggs vid populärmusik inom skola och kulturskola krävs det enligt Björck att man som forskare undersöker de möjligheter och begränsningar som uppstår ur ett genusperspektiv. Att just ”ta plats” är enligt Björck ett vanligt förekommande begrepp när diskussioner om deltagande för kvinnor kommer upp. Att ta plats kan innebära två olika saker skriver Björck, det ena är en utåtriktad rumslighet där man öppnar dörrar och det andra en inåtriktad rumslighet, där man skapar ett eget rum. Björck liksom Selander tar upp Fridhems Folkhögskolas Musiklinjen för Kvinnliga Instrumentalister, föreningen Popkollos lägerverksamhet och Ella Pop & Rocklinje som drivs av Gotlands Folkhögskola som exempel på jämställdhetsprojekt där man jobbar med att skapa egna rum för kvinnor inom musik. Hon har i rundabordssamtal med musiker och handledare i samband med avhandlingen fått höra deras bild om hur pojkarna dominerar i musiksalen och vikten av att tjejerna får ha ett eget ställe där de kan vara ifred. Björck menar att det egna rummet fungerar som tillfälliga frizoner och gör det lättare för kvinnliga musiker att förhålla sig till den vanliga musikvärlden. Vidare skriver hon att det första mer utåtriktade sättet att ta plats på är det som diskuteras mest i svensk media och som passar bäst in i vårt samhälle. Det handlar om att ha självförtroende, mod och beslutsamhet för att lyckas och mycket är upp till individen själv att lyckas med. Det blir en konflikt för de kvinnliga instrumentalisterna menar Björck eftersom förväntningarna på hur en kvinnlig instrumentalist ska vara är så förutfattad. Hon beskriver:

Kvinnor bör vara på ett visst sätt, snygga, sexiga och i fokus samtidigt som de kan uppleva att de blockerar ljudet, alltså att de genom detta tar för mycket plats från musiken. De blir både marginaliserade och i fokus. Det blir en besvärlig balansgång mellan att hävda sig som musiker och att enbart bli betraktad som ett objekt. Och att faktiskt också tas för sin musik och inte främst för sitt kön. (s.195)

Björck beskriver den kluriga balansgång som uppstår mellan att bli sedd som musiker eller objekt. Ses man som en musiker eller en kvinnlig musiker? Selander beskriver hur

en kvinnlig instrumentalist som tar plats på scen och går utanför sin förväntade roll riskerar att bli betraktad med den manliga blicken, och att det drar uppmärksamheten bort från hennes musik. Hon tar upp Ane Brun och Karin Dreijer Andersson som exempel på artister som medvetet väljer att inte exponera sina ansikten, i marknadsföring eller på scen genom att bära masker när de uppträder, på grund av att de vill bli sedda för sin musik och inget annat. Det egna rummet kan innebära att man undviker den manliga blicken och att deltagarna slipper förhålla sig till vilket kön de tillhör och bara fokusera på att göra och spela musik (Selander, 2012).

2.2.2 Risker med egna rum

Selander skriver att Björck ser en paradox i det egna rummet. Från samhällets sätt att se på det blir det en särskiljning från det annars normala och blandade. Risken finns då att kvinnorna blir betraktade som de annorlunda som behöver särskild behandling. ”Väggarna skyddar, men de begränsar och förminskar samtidigt” (s.197). Enligt forskarna Eva Lundgren och Renita Sörensdotter (2004) kan en risk med egna rum för kvinnor vara att kvinnorna blir fria endast i sin ”egna grupp”. De menar att skapandet av egna grupper kan understödja idén om att män har större rätt till ”blicken” att bedöma kvinnor. Det kan tolkas som att männen redan har vunnit striden om vem som har mest makt av könen när en grupp separeras i män och kvinnor, vem som har rätt att bedöma och betrakta. Lundgren och Sörensdotter refererar i sin studie till en rapport från Skolverket (2000) som påpekar att könsuppdelning inte bidrar till ökat samarbete och att förmågan att uttrycka sig minskar när tjejerna sedan ingår i blandade grupper. Lundgren och Sörensdotter menar också att det kan finnas mer likheter mellan de killar och tjejer som har samma bakgrund än de som grupperas ihop endast på grund av kön.

2.3 Skillnader i förutsättningar mellan killar och tjejer

I boken *Musikliv, vad människor gör med musik – och musik med människor*, skriver professorn Lars Lilliestam (2009) i kapitlet genus om tjejers önskan om att få spela ihop med andra av samma kön för att undvika vissa manliga beteenden. ”Somliga tjejer tycks välja att spela i band med enbart tjejer eftersom man då kan undvika manliga, hårdare och konkurrenspräglade beteenden” (s.170). Han fortsätter med att konstatera att killar och tjejer beter sig på olika sätt i bandsituationer och att detta är omskrivet i många olika studier. Enligt Lilliestam måste tjejer som spelar rockmusik bevisa sin kompetens när de hamnar i manliga sammanhang. Tjejer börjar spela rockmusik senare medan

killarna startar rockband i tidig ålder med kompisar med liknade intresse. Ofta stängs tjejerna utanför gemenskapen, killarna har redan ett sammanhang och ett nätverk. Lilliestam menar också att kvinnor som väljer att spela instrument ofta måste bevisa sin kompetens när de hamnar i manliga sammanhang. Därför kan vikten av kvinnliga förebilder ej underskattas som en viktig faktor för kvinnliga musikutövare (Lilliestam, 2009). Han avslutar med att understryka problematiken mellan genus och musikaliska beteenden:

Sambandet mellan musikaliska beteenden och genus är komplicerade. Vår kultur är så genomsyrad av föreställningar om skillnader mellan manligt och kvinnligt att det är svårt att skilja mellan stereotypa och dåligt underbyggda vardagsföreställningar och vad som verkligen är viktiga mönster och samband.
(s.173)

Lilliestam lyfter att det inte är helt enkelt att studera sambandet mellan genus och musikaliska beteenden. Det finns många invanda föreställningar om kvinnligt och manligt vilket gör det svårt att skilja mellan viktiga samband som har med genus att göra och vardagsföreställningar. I avhandlingen *Musikelever på gymnasiet estetiska program* sammanfattar forskaren Maria Karlsson (2002) i sitt kapitel om genus att svenska såväl utländska studier visar att det finns starka genusskillnader mellan killar och tjejer bland annat i instrumentval, självuppfattning, attityder och studiegång. Även i val av genre och förutsättningen till framgång inom musikyrförhållanden märks tydliga genusskillnader. Karlsson refererar till Green (1993) som beskriver det som att båda könen undviker vad hon kallar ”musikalisk transvestitism”, att gå utan för normerna och förväntningarna i instrumentval och genre.

2.4 Jämn könsfördelning – ett nationellt mål

I Lärarförbundets broschyr *Jämställd skola – strategier och metoder*, skriver Ann-Kristin Sandberg (2006) att arbetet för jämn könsfördelning är ett mål som regeringen såväl enskilda företag och organisationer strävar efter. Målet genomsyrar alla yrken, nivåer och sektioner. Genom upprättade jämställdhetsplaner blir målen mätbara vilket gör att regeringen kan följa utvecklingen (Sandberg, 2006). En jämn könsfördelning ger tyvärr inte jämställdhet per automatik. Nedan redogör jag vilket ansvar skolan har gällande jämställdhet.

2.4.1 Jämställdhet i skolan

Jämställdhetsdebatten blossade upp i slutet av sextiotalet och gjorde avtryck i Lgr69 (Sandberg, 2006). Enligt denna läroplan skulle killar och tjejer undervisas om könsroller för att komma till rätta med förlegade könsroller och synsätt. Senare, i Lgr80, riktades fokus mot vad killar och tjejer valde för studieinriktningar. Det gjordes stora satsningar mot att förändra könsstereotypiska val inom gymnasieskolans program men fortfarande idag går det tydligt att se vilka program som är ”killprogram” och ”tjejprogram”. I dag lyfts jämställdhet både fram i skollagen och läroplanerna. Anna Ekström (2012), generaldirektör på skolverket skriver att det i läroplanen för grundskolan står att skolan aktivt och medvetet ska främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter.

Det sätt på vilket flickor och pojkar bemöts och bedöms i skolan, och de krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan har ett ansvar för att motverka traditionella könsmonster. (Ekström, 2012)

Skolan har alltså ett ansvar att motverka förlegade könsroller som begränsar jämställdheten mellan könen.

2.5 Könsuppdelning inom skolan

I Lärarförbundets broschyr *Jämställd skola – strategier och metoder* (2006) står det även om svenska skolans bakgrund i könsblandad och könsuppdelad undervisning. Till en början motiverades könsuppdelad undervisning med att killar och tjejer hade olika behov och kunde därför inte ha gemensam undervisning. I skolreformen 1962 omdiskuterades behovet av könsuppdelad undervisning och slutligen bestämdes det att killar och tjejers behov inte skiljde så mycket att en uppdelning av kön inom undervisning motiverades. Flickskolorna avskaffades helt och skolan blev en plats där tjejer och killar undervisades tillsammans (Sandberg, 2006).

2.5.1 Inom musikundervisning

I studien *Ungdomar och genusnormer på skolans arena*, skriver forskarna Eva Lundgren och Renita Sörensdotter (2004) om jämställdhet genom könsuppdelning, eller könsseparation som de väljer att uttrycka det. Jag kommer i fortsättningen att skriva könsuppdelning för att hålla mig till ett och samma uttryck. Studien baseras på

deltagande observationer som de båda forskarna gjort på en högstadieskola där de också har intervjuat tjejer och killar i 15-årsåldern. På högstadieskolan arbetar man med jämställdhet främst utifrån könsuppdelade grupper. De ämnen som skolan valt att könsuppdelas i är musik, bild, idrott och NO-ämnena. Den bakomliggande orsaken till könsuppdelningen beskrivs vara att killarna tar för mycket plats på tjejernas bekostnad. Syftet med uppdelningen är alltså att stärka tjejerna och ge dem mer utrymme. Många av de intervjuade av kvinnligt kön ser fördelar med de könsuppdelade lektionerna, speciellt musik och idrottslektionerna, eftersom killarna annars tar för sig mer och ofta ger tjejerna nedsättande kommentarer. De beskriver hur tjejer är bättre på att stötta varandra och att de vågar mer när de bara är dem i en grupp. En av de intervjuade tjejerna ger ett exempel som handlar om att våga spela fel. Hon menar att om en tjej spelar fel på en musiklektion i blandad klass får hon höra det från killarna under lång tid framöver. Men med tjejerna är det ingen fara, det kan vara någon som påpekar det men det hänger inte kvar någon längre tid. Lundgren och Sörensdotter jämför idrott och musikundervisning i sin analys:

Musik och idrott är därjämte ämnen där man använder kroppen mycket och uttrycker sig med rösten. Kroppsspråk och utlevelse är centrala och det är tydligt att aktiva och uttrycksfulla lektioner som musik och idrott är lektioner då tjejerna föredrar att vara utan killarna. (s.51)

I ämnen som musik och idrott använder man kroppen för att uttrycka sig och detta anses av tjejerna vara lättare tillsammans med andra av samma kön. Vinsten med de könsuppdelade lektionerna som tas upp är alltså att tjejerna blir mer fria i sitt uttryck och vågar mera. Detta märks också i observationerna genom att de vågar ”spexa” mer och vara mer kroppsligt befriade skriver forskarna.

2.5.2 Inom dans

Utifrån litteratur är dans något som, liksom musik, lockar till kroppsligt uttryck. I avhandlingen *Dans i skolan – om genus, kropp och uttryck* har Anna Lindqvist (2010) skickat ut en enkät till danspedagoger i syfte att undersöka lärandet i dans och frågor som berör flickor, pojkar och dansundervisning. Där har ett antal danslärare skrivit om könsblandad undervisning och könsuppdelad undervisning och deras erfarenheter av detta. Enligt vissa betraktas könsuppdelad undervisning som en uppåtgående trend och som ett meningsfullt sätt att jobba med genusfrågor. Lärarnas motivering till

könsuppdelad undervisning verkar hos de flesta vara från ett genusperspektiv och åsikten av att pojkar och flickor har olika behov. Pojkarna blir lätt stömmiga och visar sin osäkerhet genom att störa och stöka under lektionerna. En lärare beskriver hur klimatet hos tjejer kan beskrivas som en osynlig osäkerhet, och att man som pedagog får anstränga sig för att få dem att prata. Läraren upplever att det kan vara svårt för dem att ge sig hän och de upplever att det kan vara känsligt att uttrycka sig kroppsligt. Vissa tar upp att pojkar och flickor hämmar varandra och blir generade i den gemensamma undervisningen.

Dock verkar valet att dela upp i flick- och pojkgrupper oftast ta mest hänsyn till pojkarna behov. Lindqvist enkätsvar visar att pedagoger väljer att dela in separata pojkgrupper och betonar det fysiska i dansen för att försöka lura pojkarna till att tycka om dans. Vikten av manliga förebilder inom dans tas också upp som en viktig faktor, till exempel i form av en manlig danslärare.

2.6 Mansseparatistiskt?

I en artikel skriven under pseudonymen Maria Åhlén (2013) beskriver en kvinnlig folkhögskolestuderande skolans jazzlinje som ett mansseparatistiskt jazzparty. Hon målar upp en värld där den manliga instrumentalisten utger normen och där en kvinnlig trummis eller blåsare fortfarande ses som något exotiskt och coolt. Hon menar att en kvinnlig musiker alltid förblir en kvinnlig musiker, inte bara en musiker. Vidare skriver hon att musik, och särskilt improvisationsbaserad sådan, handlar om att ta plats. Detta lär sig pojkar tidigt, de får veta att det finns en given plats för dem att ta i olika sammanhang. Flickorna lär sig att titta på, att vänta, att låta någon ge dem plats. Åhlén beskriver detta som en ond cirkel. ”Ser man inga kvinnor på instrument tror man också att kvinnor har mindre fallenhet för det, och man vågar inte försöka i samma utsträckning som killar gör.” Det är en personlig iakttagelse Åhlén under pseudonym lyfter fram, som handlar om vikten av förebilder för att våga prova att gå in i nya roller.

2.7 Kvinnliga nätverk

I boken *Kvinnliga nätverk – ett sätt att utvecklas på jobbet* skriver författaren Carin Lann (1996) om hur man som kvinna kan engagera sig i nätverk. Lann beskriver ett nätverk som en grupp människor som frivilligt arbetar kring en idé. Nätverket bildas ofta spontant utifrån ett gemensamt intresse. Varför behövs kvinnliga nätverk? Lann ser

det som ett forum där kvinnor kan utvecklas och dela med sig av sina erfarenheter. Hon motiverar anledningen till att ingå i ett kvinnligt nätverk med samhällets starka manliga normer och hierarkiska struktur. Hon skriver att det inte bara är en möjlighet till utveckling för kvinnorna själva utan också för hela kulturen, i detta fall företagskulturen.

När kvinnor går samman och diskuterar sina olika erfarenheter i arbetslivet lär de av varandra. De lär sig se maktspel, tolka händelser och relatera dem till företagskultur och maktstruktur istället för till person. De skaffar sig ett gemensamt språk för sina erfarenheter av att vara kvinna i en organisation där männen bestämmer. Det är först efter sådana insikter som kvinnorna kan förmedla sina erfarenheter till männen i organisationen. Först då har kvinnor och män samma referensramar och kan föra en jämbördig dialog för att tillsammans förändra arbetslivets villkor. (s.21)

Lann lyfter fram att kvinnor kan lära av varandra. Tillsammans kan de upptäcka de övergripande maktstrukturer som existerar inom gruppen och inte knyta det till en enskild person. Hon lyfter fram vikten av ett gemensamt språk för de samlade erfarenheterna om hur det är att vara kvinna i en mansdominerad organisation. Tillsammans kan kvinnorna sedan föra fram sina åsikter och förändra situationen. En annan vinst Lann tar upp är bildandet av kvinnliga förebilder inom nätverket. Vikten av att som kvinna ha tillgång till kvinnliga förebilder och att få höra andras upplevelser ska inte underskattas enligt Lann. En del människor invänder och tycker att kvinnor och män måste lära sig tillsammans och att kvinnor inte ska isolera sig med andra kvinnor. Lanns svar på det är att det visst är bra för kvinnor och män att lära tillsammans. Det ena nätverket behöver inte utesluta det andra.

3. Metod

Vilken metod en forskare väljer har stor betydelse för utfallet av forskningen. Det finns många vägar att gå och alla kommer att ge något slags resultat. Resultaten kan dock skilja sig avsevärt beroende av vilken metod som har valts. Två vanliga metoder som brukar ställas mot varandra är *kvalitativ* respektive *kvantitativ* forskning. I detta kapitel kommer jag att redogöra för vilken metod jag själv har valt för att undersöka i vilket syfte olika organisationer eller föreningar riktar sig mot kvinnor/tjejer. Jag kommer även visa på hur min insamling av data har sett ut. Vidare redogör jag kring de etiska riktlinjer jag har förhåll mig till som forskare. Kapitlet motiverar även mitt urval av informanter och organisationer/föreningar och arbetets validitet.

3.1 En kvalitativ studie

Jag har valt att göra en kvalitativ forskningsstudie. Forskaren Alan Bryman (2011) skriver i boken *Samhällsvetenskapliga metoder* att den största skillnaden mellan kvalitativ och kvantitativ forskning är att kvalitativ forskning riktar sig mer mot ord och beskrivningar och att den kvantitativa riktar sig mer mot mätbara resultat som kan redovisas med siffror. Hans skriver också att teorin ofta baseras på det som forskaren får fram i resultatet. En större tyngdpunkt ligger även i att förstå den sociala verkligheten såsom informanterna ser på den i en viss miljö. Man intar en ontologisk ståndpunkt som innebär att det sociala samspelet och de sociala egenskaper som uppstår härleds till förhållandet mellan de som samtalar. Det är alltså inget som ligger i världen utanför de som har ett socialt utbyte (Bryman, 2011).

Kritik som framkommit till kvalitativ forskning tar bland annat upp problematiken med subjektivitet. Forskaren väljer ut vad som är viktigt och vad den tycker tillför studien och kan låta studien ta andra vägar än vad som var tänkt i starten. Det kan vara svårt att få insyn i studien i hur forskaren har resonerat och varför den har gjort vissa val (Bryman, 2011).

Min studie har riktat sig mot olika organisationer eller föreningar med syftet att samla fakta och information om varför de riktar sig mot kvinnor/tjejer. Det som framkommit i intervjuerna har format studien. De ändringar som skett från starten kommer att tydligt redovisas för att skapa insyn och göra studien trovärdig i största mån.

3.1.1 Kvalitativ intervju

Enligt Nationalencyklopedin står ordet intervju (Nilsson, uå) för sammanträffande, möte och samtal. Bryman (2011) menar att intervju är den sannolikt vanligaste metoden om man gör en kvalitativ forskning. Jag har valt att göra semistrukturerade intervjuer. I en semistrukturerad intervju förhåller sig intervjuaren sig förhållande vis löst till en intervjuguide och informanten får stor frihet att kunna forma svaren och låta intervjun röra sig i olika riktningar. Det är önskvärt i en kvalitativ studie för det ger en bild av vilka aspekter av ämnet informanten tycker är viktiga och relevanta att ta upp (Bryman, 2011). Det är inte nödvändigt att frågorna kommer i den följd som de är skrivna i.

3.1.2 Genomförandet av intervjun

Kvale och Brinkmann beskriver i sin bok *”Den kvalitativa intervjun”* (2010) hur en intervju kan förberedas och genomföras. De första minuterna på intervjun sätter en avgörande stämning för hur resten av intervjun fortlöper. Det är viktigt att intervjupersonen får möjlighet att ställa de frågor den vill ha svar på och får information om hur ljudupptagningen kommer att behandlas. Detta kallar Kvale och Brinkman för en orientering. Efter intervjun kan man göra en kompletterande uppföljning där intervjuaren försäkrar sig om att intervjupersonen fått ställa de frågor hen behöver och hur hen uppfattade intervjun (Kvale & Brinkmann, 2010). I mina intervjuer har jag alltid börjat med att berätta om intervjuens upplägg och mot slutet frågat om de har något mer de vill tillägga innan vi avslutar. Enligt Kvale och Brinkmanns synsätt kan en intervjuare inte samla in informantens uttalanden utan att påverka dessa. Intervjun skapas i interaktion med intervjuaren som lyssnar uppmärksamt och ställer följdfrågor. Det är en social konstruktion mellan två människor som tillsammans talar om ett ämne de båda har saker att säga och tycka om (Kvale (Brinkmann, 2010).

3.2 Tillvägagångssätt

Här beskriver jag vilket tillvägagångssätt jag valt att använda mig av i denna studie. Vilka avgränsningar jag har gjort framgår också.

3.2.1 Insamling av data

Jag har valt att göra kvalitativa intervjuer med fyra personer verksamma inom musikpedagogik, musikverksamhet och genusfrågor. Efter att ha tagit kontakt med var

och en bestämde vi plats för enskilda intervjuer där jag använde mig av ljudupptagning som metod för att samla in data. Vid behov förde jag även anteckningar. Så snart som möjligt efter genomförd intervju transkriberade jag sedan ljudupptagningen och skrev ut texten. Sedan kunde jag skapa en översikt över alla frågor och svar och genom att sortera in dem i olika färgkoder. Detta gjordes för att lättare kunna överblicka mitt resultat av intervjuerna som senare ska redovisas i resultatkapitlet. I hela processen från intervju till transkription analyserade jag materialet och förhöll mig till de etiska osäkerhetsområdena som jag beskriver mer ingående längre ner i kapitlet.

3.2.2 Avgränsning

I detta arbete har jag valt att fokusera på könsuppdelningen utanför den obligatoriska skolan, det vill säga inom fritisaktiviteter eller frivillig skola som folkhögskola. Dock har flera av mina informanter under intervjuerna härlett diskussionen om könsuppdelning till grund- och gymnasieskolans värld. De synpunkter som informanterna haft angående könsuppdelning i den obligatoriska skolan har jag valt att använda mig av som kontrast till mina egna frågeställningar, men jag använder inte dem till att undersöka hur könsuppdelning i skolan görs eftersom min frågeställning först och främst berör fyra organisationer och föreningar utanför skolan. Informanternas synpunkter på könsuppdelning inom skolan kan dock ge studien ett bredare perspektiv och ger möjligtvis idéer till framtida forskning.

3.3 Etik

Människan är förbunden till att handla på ett etiskt och moraliskt försvarbart sätt gentemot sin omgivning (Kvale & Brinkmann, 2010). Detta gäller även i en intervjusituation. Det finns etiska riktlinjer som är viktiga att känna till och som kan användas som tumregler. Kvale och Brinkmann skriver om områdena: informerat samtycke, konfidentialitet, konsekvenser och forskarens roll. Vidare skriver han om att dessa inte skall ses som områden som ska bockas av och besvaras av forskaren, utan istället ses som problemområden som forskaren ständigt måste förhålla sig till. Därför hamnar fokus mer på forskarens förmåga till att ständigt förhålla sig och reflektera kring de etiska dilemmana i undersökningen. Dessa problemområden har jag genom hela studien försökt att förhålla mig aktivt gentemot.

3.3.1 Informerat samtycke

Informerat samtycke innebär att man har gjort klart och informerat informanten om syftet med undersökningen, vilka risker och vilka fördelar som kan uppstå som deltagare i studien och informantens rätt att när som helst dra sig ur studien. Informerat samtycke innebär också att informanten bör få information om vilka som får tillgång till studien och hur den kommer publiceras. Informanten ska också få information om eventuell tillgång till utskrivna transkriberingar och färdigt resultat (Kvale & Brinkmann, 2010). Alla mina informanter har uttryckt att de vill få tillgång till transkriptionen av respektive intervju. De har också fått svar på de frågor de haft om tillgång, publicering och syftet med undersökningen.

3.3.2 Konfidentialitet

Konfidentialitet syftar till att skydda informanternas privatliv och att inte lämna ut information som kan kopplas till någon specifik individ. Om undersökningen kräver detta måste det godkännas av informanten. Här blir också frågan om vilken information som ska vara tillgänglig för vem aktuell. I en kvalitativ intervju kan det uppstå en konflikt mellan betydelsen av att skydda informantens personliga integritet och studiens trovärdighet och nödvändig information (Kvale & Brinkmann, 2010). Att förhålla sig till konsekvenserna av studien kan ses som att väga det som deltagarna eller informanterna möjligtvis kan ta skada av mot de fördelar som studien kan ge. Som forskare är man skyldig att förhålla sig till konsekvenserna för både dem som deltar i studien, och till den större grupp de representerar. Ibland kan en intervju bli mycket personlig och snudda vid ämnen som varken intervjuaren eller informanten har kunnat förutspå. Forskaren måste då reflektera och ta ställning till hur den ska förhålla sig till detta och hur konsekvenserna för informanten kan bli (Kvale & Brinkmann, 2010). Både att skydda informanternas konfidentialitet och att uppmärksamma konsekvenserna av informanternas medverkan i studien har varit viktiga ämnen som jag aktivt har förhållit mig till och reflekterat kring. Alla informanter har godkänt studiens syfte och inga utlämnade uppgifter har krävts för studiens syfte och innehåll. De har alla valt att inte vara anonyma.

3.3.3 Forskarens roll

Forskarens roll handlar mycket om forskaren själv, hennes integritet och etiska och moraliska ställningstagande (Kvale & Brinkmann, 2010). En medvetenhet och

kännedom om etiska riktlinjer och teorier kan hjälpa forskaren att göra de val som är etisk försvarbara. Att besitta kunskap, intresse och erfarenhet om detta är en avgörande faktor. Kvale (och andra forskare) refererar till Brinkmann (2010) om vikten av forskaren har eftersträvat en hög vetenskaplig kvalitet och att studien ska vara ”genomskinlig” i hur proceduren har sett ut och tydligt visa hur den blivit kontrollerad och validerad. En svårighet som kan uppstå är förhållandet mellan forskare och informant. Det bildas en maktstruktur som kan vara problematisk och som kan utnyttjas av forskaren för att få de svaren den vill. Ett annat osäkerhetsområde kan vara balansen mellan distans och vänskap mellan forskaren och informanten. Etiska problem uppstår alltid i mötet mellan människor som möter och samspelar med varandra och kvalitativ forskning är inget undantag. Det gäller att vara medveten och förhålla sig aktivt till de etiska riktlinjerna genom hela studien (Kvale & Brinkmann, 2010). Detta har jag applicerat i min studie genom att från början sätta mig in i vad ett etiskt förhållningssätt innebär och att hela tiden reflektera och förhålla mig till de osäkerhetsområden som Kvale och Brinkmann beskriver. Jag har tydligt klargjort studiens syfte för mina informanter, låtit dem få tillgång till transkribering och redogjort för publicering och allmänhetens tillgång.

3.4 Urval

Jag har valt att intervjua fyra stycken personer som är verksamma inom organisationer eller föreningar där satsningar har gjorts för att lyfta och stärka unga kvinnor i musik. Tre av informanterna kände jag till sedan tidigare. En av dem var en ny kontakt som jag blev tipsad om att intervjua av en av de andra informanterna. De är utvalda för att representera en bredd i olika organisation och föreningar som riktar sig till kvinnor/tjejer i musik. Alla arbetar i organisationer/föreningar som ligger utanför grund och gymnasieskola. Det är frivilliga organisationer/föreningar som syftar till att lyfta unga kvinnor som vill spela, arbeta professionellt som musiker eller bara ha kul tillsammans. Alla organisationer/föreningar har på något sätt valt att rikta sig mot grupper om unga kvinnor, alltså bedriva en separatistisk verksamhet. Två av informanterna är män i femtioårsåldern, en är en kvinna i tjugofemårsåldern och en är en kvinna i femtioårsålder. Jag valde att ha en jämn könsfördelning bland informanterna eftersom jag ville få både en man och en kvinnas perspektiv på könsuppdelade grupper.

3.4.1 Beskrivning av organisationerna och föreningarna

De olika organisationer och föreningar som mina informanter representerar är följande:

Popkollo:

Popkollo arrangeras av ideella föreningar runt om i landet som samlas under Riksorganisationen Popkollo. Sedan 2011 är Popkollo en stadsbidragsberättigad riksorganisation och är uppe i ungefär 2000 medlemmar. Verksamheten finansieras till ungefär en tredjedel av deltagaravgifter, en tredjedel av offentliga bidrag, samarbeten, sponsring och privata donationer och ytterligare en tredjedel av ideellt arbete. Det mesta av förarbetet sker på ideell basis. Popkollo anordnar musikläger för unga kvinnor i åldrarna 12-18 år. Allting startades för tio år sedan av artisten Marit Bergman som reagerade på det faktum att det fanns för lite tjejer på festivalscenerna, ofta var hon den enda kvinnan bokad på en festival. Därför startade hon ett läger för tjejer där de skulle kunna komma en vecka om året och få spela tillsammans med andra tjejer. Popkollo Madame har även tillkommit på senare år, ett tredagarsläger för kvinnor där åldersgruppen är 18 år och uppåt.

Studiefrämjandet – Projektet Dista:

Studiefrämjandet är ett studieförbund som har i uppdrag att erbjuda folkbildning till alla från 13 år och uppåt. Det är en organisation som drivs av statliga medel. Studiefrämjandet beskriver sig själva som en självständig demokratisk organisation som drivs utan vinstintresse där den demokratiska basen utgörs av 19 medlemsorganisationer. I Malmö har studiefrämjandet startat ett projekt som heter Dista, som har som mål att öka andelen tjejer som spelar i band på studiefrämjandet. Man gör det genom att ge fördelar till unga kvinnor som söker sig till deras replokaler och anordna särskilda clinics eller öppna rep för unga kvinnor. De öppna repen är tänkta att fungera som en inlussning till replokalerna som är gratis för band med fler än 50 procent tjejer. Pop och rock är det som flest band spelar på studiefrämjandet.

Fridhems folkhögskola – Musiklinjen för Kvinnliga Instrumentalister:

Fridhem folkhögskola ligger i Svalövs kommun och är en förening med kulturprofil som bland annat erbjuder heltidsstudier i musik, teater, film och foto. Fridhems folkhögskola får stadsbidrag och har till uppgift att driva och organisera folkhögskoleverksamhet i enlighet med förordningen om statsbidrag till folkbildningen.

Deras musiklinje med inriktning mot jazz och improvisation räknas som en av de ledande kurserna i Sverige med den inriktningen. 1999 startades en tjejlinje, senare kallad Musiklinje för Kvinnliga Instrumentalister, då man märkte hur antalet sökande tjejer till musiklinjen sjönk kraftigt. På Musiklinjen för Kvinnliga Instrumentalister togs bara kvinnliga instrumentalister in och de bildade en ensemblegrupp per år. Linjen var ettårig och gav möjlighet för deltagarna att söka sig vidare antingen till musiklinjen eller till andra skolor efteråt. Musiklinjen för Kvinnliga Instrumentalister lades för några år sedan ned på grund av för få sökande.

Jazzcamp för Kvinnliga Instrumentalister:

Jazzcamp för Kvinnliga Instrumentalister startades för några år sedan i Norge av två kvinnliga före detta deltagare på Fridhem Folkhögskolas Musiklinje för Kvinnliga Instrumentalister och anordnar femdagarsläger för kvinnliga instrumentalister med en gemensam konsert som mål. Det begränsas dock inte bara till Norge utan man kan söka från andra länder också. Det är en förening som finansieras med hjälp av bidrag och som riktar sig till tjejer och kvinnor från åldern 15 år och uppåt. På lägrenna finns olika ensemblelärare att tillgå och det bjuds även in gästlärare som till exempel Nina de Heney och Lisbeth Diers. Under campet är deltagarna uppdelade i mindre ensemblegrupper för att mot slutet ha en konsert med alla deltagare samlade i en stor ensemblegrupp. Deltagarna spelar sina huvudinstrument och det är mycket fokus på improvisation.

3.4.2 Informanterna

Anna Edström, 26 år representerar i denna undersökning organisationen Popkollo. På Popkollo jobbar Edström som handledare för olika ensemblegrupper på musiklägrenna. Edström utbildar sig till sång och ensemblelärare på Musikhögskolan i Malmö och går just nu sin sista termin. Hon är uppvuxen i Göteborg där hon tidigt började spela cello i kulturskolan. När hon blev äldre tröttnade hon på att spela cello och började spela kontrabas, sen började hon sjunga hos en sånglärare plus att hon började spela trummor. Vid tolv år ålder började hon även spela gitarr. När det var dags att söka estetisk musiklinje på gymnasiet valde Edström att söka på piano men fortsatte spela gitarr på ensemblelektionerna. Hon kände att gitarrspelandet aldrig uppmuntrades och fortsatte då med piano och sång när hon efter gymnasiet gick musiklinje på folkhögskola. På musikhögskolan började Edström fundera och ifrågasätta varför hon

valde sång och piano när hon egentligen ville spela gitarr. Berodde det på normer om vad en tjej ska syssla med inom musik? Hon ville förändra villkoren för tjejer och skapa förebilder och bestämde sig då att börja jobba på popkollo, där hon har varit medlem och jobbat aktivt i organisationen sedan 2009.

Jatte Nilsson, 57 år representerar Studieförbundet där han jobbar som samordnare för musikverksamheten i Skåne och Blekinge. Han var med och drev fram projektet Dista, ett projekt med ett enda mål, att öka andelen tjejer i replokalerna. Nilsson kommer uppifrån Helsingborgstrakten och började som ung att spela i band. Han sökte Musikhögskolan i Malmö 1980 och gick där i fyra år på dåvarande GG-linjen med fördjupning gitarrpedagog och afroamerikansk tradition. Efter högskolan jobbade han som musiklektör i Lund på både högskolor och gymnasieskolor. Nilsson hade även en del teatermusikerjobb, bland annat på Stockholms stadsteater. Han har jobbat på studieförbundet sedan 1989.

Jan Karlsson, 50 år representerar Fridhems Folkhögskola och deras numera nedlagda Musiklinje för kvinnliga instrumentalister, även kallad MKI. Han jobbar som bas, ensemble och teorilärare på Fridhems Folkhögskola och var under tiden MKI fanns kontaktlärare för MKI och ansvarig för projektet. Nilsson är uppvuxen i Falun och började spela trombon innan han bytte till elbas. Han spelade i rockband och blev av en bandkompis tipsad om att söka till Fridhems Folkhögskola. Där gick han musiklinjen i två år och gick över till att spela kontrabas. Efter folkhögskolan sökte han till Musikhögskolan i Malmö och utbildade sig till bas och ensemblelärare i fyra år. Nilsson har blandat sin musiklektörtjänst med att frilansa som musiker i olika sammanhang. Mest har det blivit som musiker i storband, musikaler och tv-jobb.

Maggi Olin, 51 år representerar föreningen Jazzcamp för Kvinnliga Instrumentalister där hon har jobbat vid tre olika tillfällen som ensemblelärare. Olin är piano och ensemblelärare på Malmö Musikhögskola, där hon även är linjeledare för instrumental och ensemblelärarutbildningen, nuvarande GY. Hon började spela piano hos lärare när hon var sex år. Hon studerade två år på Fridhems Folkhögskola, sen fyra år på Berkley Collage of Music i Boston och gjorde senare en påbyggnadskurs för att bli pedagog på Musikhögskolan i Malmö i två år. Maggi har tidigare arbetat på Skurups och Fridhems Folkhögskola i många år som piano och ensemblelärare. Hon frilansar mycket som pianist, kompositör och arrangör i olika sammanhang och driver egna band och medverkar i andra med vilka hon har spelat in många skivor.

3.5 Studiens validitet

Jag vill som tidigare beskrivet undersöka fyra olika organisationers och föreningars syfte med att könsuppdelning i sina verksamheter. För att ta reda på detta har jag intervjuat en representant från de olika organisationerna och föreningarna. Jag vill också veta när de anser det vara motiverat att dela upp en grupp efter kön och vad det uppstår för vinster och om någonting går för förlorat med att dela gruppen efter kön. Mina intervjufrågor har varit semistrukturerade, alltså har intervjun kunnat ta andra vägar och kommit in på sidospår där nya följdfrågor har ställts. Intervjuerna har därmed sett olika ut och tagit olika vägar beroende av vilket ämne som kommit upp. Detta gör att det inte går att jämföra intervjuerna rakt av med varandra utan de måste tolkas i sin egen kontext. För att vara säker på att jag inte missförstått vad som sades eller att informanterna ångrar något uttalande har jag efter intervjuerna skickat transkriptionen till respektive informant och bitt dem läsa igenom godkänna innan jag har börjat skriva på resultatet. I mitt tolkningsarbete har jag sedan försökt vara så objektiv som möjligt och inte låtit mina egna åsikter komma i vägen för tolkningsarbetet.

Som forskare strävar man alltid efter att vara så objektiv och saklig i sina resultat som möjligt. Detta för att läsaren ska få så mycket information som den behöver för att själv kunna dra slutsatser och förstå de val jag som forskare under studiens gång har gjort. (Musikhögskolan i Malmö, 2011)

För att läsaren själv ska kunna bilda sig en uppfattning om det val jag gjort under arbetets gång är det viktigt att jag som forskare strävar efter att vara så objektiv som möjligt och inte låta mina förutfattade meningar om könsuppdelning styra tolkningen av resultatet. Annars tappar arbetet sin trovärdighet och presenterar ett enkelsidigt spår utan kritiskt tänkande.

4. Resultat

Här redogör jag för de resultat som de kvalitativa intervjuerna har bidragit till. Resultaten presenteras och sammanfattas utan att några egna slutsatser har dragits. Efter resultatkapitlet följer en resultatdiskussion där studiens resultat jämförs med tidigare forskning inom området. Där ges även tillfälle till egna reflektioner och tankar om resultatet och hur de kan ligga till grund för fortsatt forskning inom området.

Alla informanter fick börja med att berätta om sin egen musikaliska bakgrund. Detta presenteras under rubriken Informanterna i metodkapitlet. Efter det fick de berätta om de organisationer och föreningar de representerar i undersökningen. Gemensamt med alla informanter är att de organisationer och föreningar som de alla representerar riktar sig specifikt mot kvinnor/tjejer i någon utsträckning. Informanternas beskrivning av sin organisation och förening är delvis det som har legat till grund för rubriken organisationerna och föreningarna (se metod). Jag kommer att presentera samtliga informanternas svar på de frågeställningar min studie syftar till att svara på och till sist göra en sammanfattning över de gemensamma ståndpunkter och de som skiljer sig från varandra utan att själv tolka in och analysera möjliga orsaker.

4.1 Öka andelen kvinnor som spelar och jämna ut könsfördelningen

På frågan om i vilket syfte respektive organisation/förening valt att på något sätt rikta sig till enbart tjejer/kvinnor svarar samtliga informanter att ett syfte är att öka antalet kvinnor som spelar instrument eller ingår i band. Liksom regeringens mål med könsutjämning vill de öka andelen kvinnor som spelar, underlätta och ge alla en chans att nå framgång och samma förutsättningar i deras musikerskap. De organisationer och föreningar studien har intervjuat ligger alla utanför skolan och har därför ingen koppling till skolans mål och syften med jämställdhet. Trots det verkar de ha liknade syften och mål med sina verksamheter. Alla informanter talar om en obalans i antalet killar och tjejer som spelar inom rock, pop, jazz både runt om på musikscenerna eller i replokalerna. De beskriver att de bedriver ett jämställdhetsarbete som syftar till att jämna ut könsfördelningen i musikbranschen på lång sikt. För Studieförbundet och Fridhems Folkhögskola som inte bedriver helt separerade verksamheter handlar det

också om att öka andelen tjejer och jämna ut könsfördelningen i deras egna verksamheter medan Popkollo och Jazzcamp inte riktar sig alls mot killar och har därför inte som syfte att könsutjämna i deras egna verksamheter.

4.1.1 Studieförbundet

Deras satsning mot kvinnor syftar till att öka andelen kvinnor i deras musikverksamhet, och i långa loppet för få ett mer jämställt musikliv. De gjorde för några år sedan en mätning på hur många kvinnor som ingick i studieförbundets musikverksamhet och det visade sig ligga på 12 %. Då startades jämställdhetsprojektet Dista med målet att öka andelen kvinnor i musikverksamheten och i replokalerna. Nilsson beskriver hur de gör det genom att förhindra, ta bort alla stoppklossar och underlätta så mycket som möjligt vägen in till replokalerna för tjejerna. Konkret så betyder det öppna repetitioner för tjejer där de får hjälp av en handledare, gratis replokaler för band med minst 50 % kvinnor i, workshops och clinics. Målet är att öka andelen tjejer till 23 % inom ett år. Enligt Nilsson rör det sig också en demokratifråga.

Alla studieförbund jobbar ju med folkbildning. Vi ska ju inte plocka fram enskilda artister utan vi pratar ju om demokrati, att stärka demokratin och göra folk delaktiga i kulturlivet. Och att då bara ha 12 % andel tjejer, det blir ju jättekonstigt och därför har vi gjort en speciell satsning kring detta.

Nilsson ger uttryck för att någonting aktivt behövdes göras för att förändra den låga andelen tjejer ur en demokratisk aspekt. Nilsson lyfter också människors delaktighet i kulturlivet som en strävan för studieförbundet.

4.1.2 Musiklinje för kvinnliga instrumentalister

Karlsson berättar att det när han själv gick på Fridhem folkhögskolas musiklinje i mitten på åttiotalet var rätt gott om tjejer som spelade instrument på musiklinjen. Han beskriver det som att de tog in lite ”hipp som happ” för att försöka få ihop ensembler. På nittiotalet sjönk antalet sökande tjejer ner till jättelåga nivåer, detta efter att det enligt Karlsson hade blivit mer uppstyrt efter vilka som spelade vilket instrument. ”De skulle ha x antal basister, x antal trummisar och sådär. Då minskade antalet tjejer som sökte”. Då togs det ett initiativ från de musklärare som jobbade där då för att kunna starta en musiklinje för tjejer som linjen först hette. Musiklinjen för tjejer bytte senare namn till Musiklinje för Kvinnliga Instrumentalister. Efter att de musklärarna som drog igång

projektet slutade fick Karlsson bli kontaktlärare för linjen och ansvarig för projektet. Syftet med linjen enligt Karlsson var att jämna ut könsfördelningen och skapa en plattform för tjejer att spela vidare på. Karlsson nämner även att skapa kvinnliga förebilder som en del av syftet. Ett annat syfte var att musiklinjen för kvinnliga instrumentalister (MKI) skulle fungera som en slags inlång till den vanliga musiklinjen, efter att man hade gått ett år på MKI så skulle man kunna söka över till musiklinjen och därmed öka könsbalansen inom hela musikverksamheten. MKI var från början tänkt att vara ett tidsbegränsat projekt. ”Tanken var ju från början att det var en begränsad tid vi skulle göra det här, att det förhoppningsvis hade löst sig på tio år, att vi då hade fått en mer jämn könsfördelning och att linjen inte längre skulle behövas”. MKI nådde inte sitt mål utan lades för ett par år sedan ned på grund av för få sökande.

4.1.3 Jazzcamp för kvinnliga instrumentalister

Olin berättar att jazzcampet sattes igång av två tjejer från Norge som gick på Fridhems Folkhögskolas linje för kvinnliga instrumentalister (MKI). De blev inspirerade av satsningen MKI gjorde på kvinnliga instrumentalister och kände ett starkt behov av att göra någonting liknade i Norge eftersom det inte fanns någon liknade projekt där. Olin säger att: ”Det fanns ett starkt behov för tjejer att komma och spela ihop och hitta någonstans som inte var en utbildning utan en kurs man kunde anmäla sig till. Och att det var så att man inte behövde vara så duktig”. Syftet beskriver Olin är att förbättra situationen mellan manliga och kvinnliga instrumentalister för att få ökad jämställdhet. Ett annat syfte med campet är att kvinnliga instrumentalister ska hitta varandra och fortsätta spelas och utvecklas och att musiklivet ska bli mer jämställt.

4.1.4 Popkollo

Edström berättar om artisten Marit Bergman som tog initiativet till ett läger för bara tjejer när hon märkte att hon ibland var den enda kvinnan bokad på festivalscenerna hon spelade på. Hon startade ett läger där tjejer skulle kunna komma en vecka om året och stärka sina självförtroende, få kvinnliga förebilder, träffa tjejkompisar som de kunde spela tillsammans med och få en grund att stå på utan killar. Edström beskriver det som att man plockar bort olika parametrar för att underlätta och för att få deltagarna att känna sig trygga. Popkollo alltså vill skapa sammanhang och förutsättningar för att få fram kvinnliga aktörer på musikscenerna. Målet med Popkollo är en jämställd musikbransch och när föreningen anser musikbranschen vara jämställd eller senast år

2052 ska föreningen sluta finnas. Med det satta årtalet menar Popkollo att om musikbranschen inte blivit jämställd tills dess måste arbetet ske på ett annat sätt.

4.2 Skapa en plattform och en fristad – ett syfte

Popkollo och Jazzcamp för kvinnliga instrumentalister driver som tidigare sagt helt separerade verksamheter. För dem är ett syfte med att rikta sig till enbart kvinnor/tjejer att skapa en plattform för tjejer att knyta kontakter på och ingå i ett sammanhang. Enligt Edström satsar Popkollo mycket på att bygga självförtroende och ge tjejerna en fristad där de kan skapa identitet på egen hand utan killar. Även Olin talar om det behov som finns för en kurs där tjejer kan mötas och utvecklas på sina instrument själva utan killar.

4.2.1 Popkollo

Enligt Edström är det i åldern 12 till 18 år man har märkt att tjejer ofta slutar spela instrument. ”Innan dess är det ofta ganska jämt och killar och tjejer är ungefär lika duktiga på att spela men i den åldern är det många som slutar spela”. Edström resonerar kring att det kan handla om självförtroende, att man som tjej ska kunna se sig själv i rollen som instrumentalist. Därför lägger Popkollo stor vikt vid att stärka självförtroendet bland tjejerna. Enligt Edström är själva självförtroendearbetet en större del och musiken en mindre del av arbetet på Popkollo. En annan orsak kan vara att det blir svårt att hitta vänner som håller på med samma sak och att tjejer därför slutar spela instrument. Varför Popkollo riktar sig enbart till kvinnor är för att man vill plocka bort vissa parametrar för att få tjejerna att känna sig mer trygga i sig själva. ”De kanske slipper att tänka på vissa saker, de slipper att tänka på att killarna kanske kommer och rattar lite på förstärkarna, som man kan vara van vid, att de ska visa sig på styva linan”. Edström ger uttryck för att deltagarna på lägret är i behov av en plattform, en frizon, där de kan vara själva utan killar. På Popkollo Malmös hemsida kan man läsa om varför de riktar sig till målgruppen tjejer. Popkollo Malmö motiverar såhär:

Vi tror att alla behöver samma förutsättningar för att utveckla och fullfölja ett musikintresse genom förebilder, uppmuntran, handledning, folk att spela med, tillgång till instrument mm. Genom våra erfarenheter och när vi har tittat på statistik över olika musikarenor så ser vi att de idag är otillgängliga för tjejer. Popkollo skapar en fristad för tjejer att utveckla en identitet som musiker och som artist i sammanhang med andra som delar deras intresse och med artister som förebilder. Vi tror på känslan av att tillöra ett sammanhang, känslan av att

höra hemma och få plats och vi ser inte biologi eller juridik som det som påverkar förutsättningar att höras och synas inom musikscenen, utan snarare sociala normer och könsroller och popkollo är därför till för alla som känner att det är rätt arena för dem.

Popkollo Malmö väljer att uttrycka deras lägerverksamhet som en fristad för tjejer där de kan skapa en identitet som musiker och ingå i ett sammanhang tillsammans med andra som delar samma intresse. Vikten av förebilder tas också upp som en viktig aspekt för att kunna fullfölja sitt musikintresse. Sociala normer och könsroller ger tjejer mindre förutsättningar och mindre tillgång till musikscenerna, därför finns Popkollo som en arena för dem som känner att det passar dem.

4.2.2 Jazzcamp för Kvinnliga Instrumentalister

Ett syfte för Jazzcamp är att kvinnliga instrumentalister ska hitta varandra och fortsätta spela och utvecklas. Olin ger även uttryck för det positiva i att just få lov att slippa tänka på det manliga och kvinnliga, som hon säger lätt kan störa och hämma en.

Här kommer tjejer som inte känner varandra från olika håll i flesta fall och bara kan strunta i vissa saker som de annars inte kan strunta i. Att spela fult, att spela fel, att inte sminka sig, ja allt det som vi tjejer ägnar så mycket tid till. Det tror jag faktiskt är befriande. Det har jag också märkt när man stänger in sig i ett rum med bara tjejer och de får spela, det är lättare för dem att våga göra saker då faktiskt.

Olin tar upp vikten av att tjejer får vara själva i ett rum och strunta i sådant de normalt sätt hade blivit hämmade av. Att våga spela fult och fel och att inte bry sig om sitt utseende upplevs som befriande enligt Olin.

4.3 När motiveras en uppdelning av kön?

På frågan om i vilka situationer det kan vara motiverat att dela upp en grupp efter kön ger både Olin och Edström sin syn angående uppdelning av kön inom skolan. Frågan var öppen i sin karaktär och syftade till att få informanternas syn på när och i vilka sammanhang de anser det vara motiverat att dela upp en grupp efter kön. Att Olin och Edström väljer att koppla ämnet till skolan kan bero på att de har varit verksamma inom skolan eller i Olins fall, har barn som går i grundskolan. Karlsson och Nilsson pratar mer generellt om uppdelning utan att härleda det direkt till skolans värld. Därför

presenterar jag först Nilsson och Karlssons resonemang angående uppdelning av kön utanför skolan och sen uppdelning av kön med koppling till skolan.

4.3.1 Blandat är bäst

Nilsson och Karlsson ger båda uttryck för att utgångsläget och målet alltid är att ha blandade grupper. Karlsson menar att det måste vara en krissituation om han ska välja att dela in grupp efter kön. Nilsson vill se till syftet till varför man väljer att dela killar och tjejer. Han hänvisar till Studieförbundet syfte med att avgränsa sig till tjejer som är för att underlätta vägen in till replokalerna. Han berättar också att det finns en diskussion på studieförbundet angående riktade clinics och workshops till tjejer.

Nilsson:

På studieförbundet diskuteras fortfarande om man ska hålla riktade clinics och workshops till tjejer berättar Nilsson. Diskussionen handlar om det okej att särskilja killar och tjejer. Nilsson ger uttryck för att det behövs en speciellt riktad clinic om inspelning för tjejer när det handlar om inspelningsteknik, i alla fall som en start. I blandade grupper har det funnits tendenser till att killarna tagit över och dragit innehållet dit de redan har kunskaper medan de som varit nybörjare blir lidande. Vid de utvärderingar som gjorts har det kommit fram att tjejerna tyckte killarna tog över och det får studieförbundet att överväga att hålla en inspelningsclinic som riktar sig enbart mot tjejer. Jag uppfattar Nilsson som att han föredrar blandade grupper, att det är utgångsläget. Nilsson motiverar en uppdelning såhär: ”Enda anledningen att skilja dem åt i replokaler är just bara för att tjejer ska få komma över tröskeln och komma in i speciella lokaler, för att underlätta helt enkelt.”

Karlsson:

Karlsson ger uttryck för att arbetet med jämställdhet måste börja tidigare, redan på kulturskolan. Han tar upp Popkollo och Studieförbundet som bra exempel där man arbetar för jämställdhet i tidigare åldrar. Karlsson säger: ”Det är där man ska lägga in stöten. För finns det inget underifrån, då finns det ingen möjlighet att göra det på folkhögskola heller.” När jag frågar när det kan vara motiverat att dela upp en grupp efter kön säger Karlsson: ”Det skulle vara om det var direkta påhopp eller trakasserier. Inte annars kulle jag tro”. Vidare motiverar han att det nog kan vara ett problem i lägre åldrar som på gymnasiet och nedåt men att de är som 20-åringar relativt mogna så det är sällan något problem på folkhögskolan. Karlsson föredrar att hålla en grupp blandad. ”Det är utgångspunkten att det ska vara blandat. Det är det vi strävar efter. Egentligen är

det bara dumt ju men ändå bra tydligen, det tycker ju tjejerna själva som har gått linjen.” Karlsson ger uttryck för sin egen uppfattning samtidigt som han väger in att perspektivet från de tjejer som tyckt att linjen var bra. Han tar också upp problematiken med tillgång av tjejer för att kunna göra en egen grupp. ”Det blir ju ett problem att det finns så få tjejer att det knappt går att göra en egen ensemble med bara tjejer. Det är det absolut sista man bör göra, då ska det vara kris”. Karlsson ger uttryck för att det bara är i krissituationer inom gruppen som man ska dela upp en grupp efter kön.

4.3.2 Uppdelning av kön inom skolan

Olin:

Olin är positiv till en uppdelning av kön i musikundervisningen i grundskola och gymnasium. Att dela upp i killar och tjejer varannan vecka tycker Olin är en bra metod. Uppdelningen motiverar Olin med att både grupperna stärker sitt självförtroende när de får lov att vara själva utan det motsatta könet och att ingenting går förlorat eftersom de inte ska vara separerade för alltid. Hon tar också upp puberteten som en orsak till varför killar och tjejer borde delas upp i den åldern. Enligt Olin behövs det inte bara delas upp i musik utan i alla ämnen då och då. ”Jag tror det hade varit jättebra att separera på dem i alla möjliga sammanhang i skolan. Och väldigt mycket i musik eftersom det är så utelämnade på något vis”. Hon utvecklar:

Nä men just det här med att du kan göra fel och att idealen är så extremt höga. Både på hur man ska se ut i musikbranschen och hur det ska låta i musikbranschen. Ger man en tjej som är 15 år en gitarr så kan hon ingenting, hon kommer att kasta den direkt. Hon kan inte identifiera sig med det. Däremot kanske om du ger henne en mick så kommer hon kunna stå och åma sig lite och låtsas att hon är någon idol-kändis, om hon har självförtroende. Om hon inte har det vågar hon inte ens säga pip.

Olin tar upp idealen för hur musik ska låta och hur man ska se ut som faktorer på varför tjejer inte vågar göra fel. Hon tar också upp vikten med att kunna identifiera sig med sitt instrument och besitta ett självförtroende för att våga. Hon ger även tips på hur man som lärare kan arbeta:

Men man kan leka fram det där genom dramaövningar, att man leker och att tjejer får vara själva då och tramsa liksom. Det är mycket det jag har upptäckt

och som händer på Jazzcamp, det är väldigt tramsigt och inte så allvarligt. Och det är jättekul.

Vid dramaövningar där tjejer får vara själva kan detta övas genom lek. Enligt Olin uppstår det en tramsig kultur som hon finner positiv. Att våga göra fel är ett starkt argument för Olin till varför grupper ibland bör delas upp efter kön. Olin motiverar sina åsikter om uppdelning av kön till sin egen erfarenhet av att vara kvinnlig musiker.

Jag är kvinna själv, det är därför jag har en tydlig ståndpunkt. Jag hittade att jag var bra vid pianot. Man behöver hjälpa tjejer att hitta något sådant i sig själv. Jag har döttrar själv, hade önskat att hon som är 19 år hade fått vara i grupper med tjejer, inte bara musik. Musik- gymnastik, lika fysiskt! Sträcka ut benen och sträcka armarna. Jag tror på blandade och uppdelade grupper.

Olin önskar att hennes dotter hade fått vistas mer i grupper med tjejer, och inte bara i musik. Musik och idrott har enligt Olin många beröringspunkter med varandra.

Edström:

Edström är positiv till en uppdelning av kön utanför skolan i den frivilliga verksamheten men är skeptisk till en uppdelning av kön i musikundervisning i grundskolan. Hon menar på att så länge pedagogen är genusmedveten och jobbar aktivt med förebilder så ska utgångsläget vara att det är blandat mellan könen. Exempel hon tar upp är att visa kvinnliga förebilder, att vara uppmärksam på hur eleverna talar och betar sig mot varandra och låta dem testa olika instrument och prova på nya roller. Om det uppstår en kultur i klassen som tvingar eleverna in i vissa roller kan Edström dock se fog för en uppdelning.

Är det så att det finns en machokultur i klassen eller en kultur som hämmar folk, både killar och tjejer då naturligtvis, så kanske det finns fog för en uppdelning. Då kanske de hade vågat ta plats på ett annat sätt. Men jag tänker att så länge man är genusmedveten som pedagog och visar folk vägar och förebilder och ser till hur språket är och hur folk pratar och betar sig med varandra, om man verkligen ser till så att det är genusmedvetet så tror jag inte att en uppdelning ska behövas.

Edström ger uttryck för att hon skulle kunna överväga en uppdelning om det fanns en hämmande kultur i klassen men att så länge pedagogen är genusmedveten och arbetar med förebilder och relationer inom klassen ska en uppdelning inte behövas.

Edström tar även upp att rotera mellan olika instrument och att låta eleverna testa att gå in i olika roller som en metod. Hon säger om problematiken att testa roller man inte är van vid att: ”Man vill ju inte tvinga någon att gå in i en roll som den inte känner sig bekväm i men man kan ju presentera alternativa roller så att det finns möjlighet att välja”. Edström väljer att presentera olika roller för deltagarna utan att tvinga någon att inta någon de inte är bekväm i.

4.4 Vinster med att dela in i grupper om tjejer

4.4.1 Ökat självförtroende

På frågan om det finns någonting som uppnås eller går förlorat när man gör en grupp för enbart tjejer/kvinnor tycker Edström sig se en tydlig framgång i Popkollo's inverkan på deltagarnas självförtroende, vilket är ett mål för Popkollo. Där uppger hon sig se en tydlig skillnad. ”Att stärka självförtroendet och att se sig själv som musiker, det är där som Popkollo lägger sitt krut och det är då som jag tycker mig se en skillnad”. Att se sig själva som musiker och få ökat självförtroende är vinster som Edström ser inom Popkollo. Att hitta ett sammanhang och få nya kompisar med samma intresse är andra punkter som Edström tar upp. ”De har fått kompisar som också gillar musik, gillar att spela och har hittat ett sammanhang där de kan känna att här är jag musiker, att de får se sig själva som musiker.” Edström hade gärna sett ett liknande Popkolloläger för killar där de också jobbade med självförtroendet och där de också får testa att gå in i olika roller. Hon menar också på att det är synd att exkludera de killar som också behövt komma bort från machokulturer som de inte känner sig bekväma i.

4.4.2 Att inte behöva förhålla sig till kön

Edström menar att identitet ofta kopplas till kön. Enligt Edström kan uppfattningar i samhället om hur en riktig tjej ska vara och bete sig inverka mycket i tjejers identitetskapande och göra att tjejerna hela tiden måste förhålla sig till det motsatta könet. Edström:

Då har man hela tiden det här motsatta könet i vårt tvåkönssamhälle som vi lever i, då har man hela tiden det motsatta könet att förhålla sig till. Man ska vara attraktiv, eller så ska man inte det, hur ska man göra? Det är hela tiden den här motsatsen som man ska förhålla sig till, och när man då i popkollo tar bort den här motsatsen, då blir det som att man kan koncentrera sig och se sig själv

som en individ och inte som ett kön för en vecka. Det tycker jag också är en vinst, att man kan utveckla och se förebilder och hitta kompisar som gillar samma saker och så utan att man hela tiden behöver känna sig som att man är en tjej.

Edström nämner det motsatta könet som en ständig faktor att förhålla sig till som tjej. Popkollo enligt Edström ger genom att göra musiklägrarna separerade tjejerna möjlighet till att koncentrera sig och se sig själva som en individ istället för ett kön. Detta ser Edström som en vinst. Hon fortsätter utveckla sin egen erfarenhet som musiker och tjej:

Det är också min egen erfarenhet, att ofta känner jag mig väldigt mycket som en tjej och det är påtagligt att jag är tjej liksom. När jag spelar med mina kompisar som också är tjejer då kan jag också känna att det försvinner ett element som jag känner kan vara ganska skönt faktiskt. Lite kontroversiellt men det är så faktiskt.

Edström kopplar till sin egen erfarenhet som musiker och hennes uppfattning om ett det försvinner ett element när hon bara spelar med tjejer, som hon uppfattar som tillfredställande.

4.4.3 Vågar mera

Karlsson tar upp att tjejerna vågar mer i grupper med bara tjejer. Karlsson hänvisar till utvärderingarna de har gjort varje år på Musiklinjen för kvinnliga instrumentalister där de deltagarna själva uppger att det kändes tryggt att vara i en ensemblegrupp med bara tjejer. De kunde vara mer avslappnade och de vågade göra fler saker än när de var i en ensemblegrupp med killar. Karlsson tycker inte att det fanns några nackdelar med hur MKI bedrev sin verksamhet eftersom tjejerna fick spela med killar vid olika tillfällen.

Förhoppningsvis kan väl killarna tillföra något. Men nä inte som vi gjorde det, det tycker jag inte. I och med att de ändå fick spela med killar vid andra tillfällen så tycker jag inte det utan det var nog bara positivt. Det tycker nog alla när vi har gjort utvärderingar, att det var jättebra.

Karlsson tar upp faktumet att de fick spela med killar vid andra tillfällen som positivt och i de utvärderingar som har gjorts har responsen varit god från eleverna.

Olin såg att det på Jazzcamp blev en tramsigare och mer avspänd stämning bland deltagarna. Det som Olin ser som en vinst med att dela upp är att tjejerna vågar mer. De

vågar spela fel, släppa kontrollen, tramsa och inte ta saker och ting på för stort allvar. Olin tar upp improvisation i musikaliska exempel:

För att lära dig improvisera så måste du spela fel och du måste ibland tuta och stöna i trumpeteten, tappa kontroll, att inte spela efter noter och hitta på själv och söka... göra jättemycket fel alltså. Det måste man våga för annars utvecklas man inte. Det är ett sätt att lära sig spela ett instrument.

Att våga släppa kontroll och spela fel anser Olin vara viktigt för utvecklingen på ens instrument. Hon härleder det till att improvisera och ger exempel på olika läten och ljud som kan vara obekväma att göra om man är rädd för att spela fel. Olin menar att man som tjej i 12-års ålder börjar bli medveten om sig själv och hur omgivningen uppfattar en. Om det redan då ges erfarenhet om att det är okej att spela fel eller att släppa kontrollen tror Olin att rädslan minskar och att man blir stärkt för situationer som kan uppstå i blandade grupper senare. Olin lyfter att det inte är konfliktfritt för att det bara är tjejer i grupp. Det kan fortfarande finnas ett tävlingstänk, intriger och konkurrens. Att tjejerna vågar slappnar av kan också innebära att olika känslor visar sig tydligare och de kan bli både ledsna och frustrerade. Olin ger uttryck för att det är positivt eftersom tjejerna vågar visa olika sidor hos sig själva för varandra och det uppfattas på tjejerna som befriande.

4.4.4. Spelar instrument och bildar band

En vinst med att ha de öppna repen för tjejer är att de blir introducerade för att spela instrument. Nilsson:

När vi har öppna rep till exempel, då är det ju bara tjejer. Någon måste sätta sig bakom trummorna, det är öppna rep på en låg nivå och att få igång ett riff och spela d-moll dorisk och bara få in ett riff, få det att låta och upptäcka intresset.

Nilsson beskriver hur tjejerna på de öppna repen får möjlighet att testa olika instrument och upptäcka intresset för att spela. Men han vill inte kalla det för tjejgrupper, utan målet är att det ska bildas band. Nilsson pratar mer om de risker som kan uppstå när man väljer att dela upp efter kön. Vissa hamnar i den stereotypa fallgropen att allt måste vara rosa och mysigt inrett bara för att det är tjejer. Det är en stereotyp man får akta sig för menar Nilsson. Istället jobbar man på studieförmedlingen med att göra utskick, reklam och inredning med så lite könskodning som möjligt.

4.5 Sammanfattning av resultat

Här följer en sammanfattning av resultaten i denna studie. Jag kommer att visa detta i punktform för att så tydligt som möjligt visa för läsaren vad resultaten av studien blev. I resultatdiskussionen som följer kommer jag att dra slutsatser och jämföra resultaten med den tidigare forskning som presenterats tidigare i arbetet.

- Syftet hos alla föreningar/organisationer är att öka andelen kvinnor som spelar och att jämna ut könsfördelningen inom musiken.
- Hos Popkollo och Jazzcamp är syftet även att skapa en plattform och en fristad för tjejer utan det motsatta könet.
- Informanterna har olika syn på om det är bra eller dåligt att dela upp grupper efter kön. Att dela upp efter kön inom och utanför skolan ses på med olika uppfattningar hos informanterna, ett par ser blandade grupper som idealet där uppdelningen blir ett medel/nödlösning, medan de andra ser de renodlade grupperna som något positivt i sig.
- Vinsterna med att dela in grupper i tjejer är ökat självförtroende, att slippa förhålla sig till det motsatta könet, att de vågar mer och att de i större utsträckning spelar instrument.

5. Resultatdiskussion

Här möts studiens resultat och den tidigare forskning och litteratur jag tagit upp i kapitel två. Jag jämför och diskuterar resultaten och reflekterar kring olika sätt att tolka och analysera. Här kommer mina egna åsikter och resonemang om studiens resultat att presenteras. Slutligen summerar jag vad studien bidragit till och ger förslag till fortsatt forskning.

5.1 Mot ökad jämställdhet

Studiens resultat visar att de organisationer och föreningar vars representanter jag intervjuat alla tar upp ökad jämställdhet inom musikbranschen som ett mål och syfte för deras arbete. De vill alla se en jämställd musikscen där killar och tjejer spelar på lika villkor. Det är mål som för mig också i långa loppet handlar om demokrati och allas lika värde. Att arbeta för de målen borde därför enligt mig ligga i alla organisationer, föreningar eller företags intresse. I läroplanen för grundskolan står som studien tidigare tagit upp att skolan har ett ansvar att motverka traditionella könsmonster och att skolan aktivt och medvetet ska främja kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter (Ekström, 2012). Att det finns mer kvar att göra för att skolan ska bli jämställd visar Maria Karlssons (2002) avhandling *Musikelever på gymnasiet estetiska program* som sammanfattar att svenska såväl utländska studier visar att det finns starka genusskillnader hos killar och tjejer bland annat i instrumentval, självuppfattning, attityder och studiegång, genre och förutsättningen till framgång inom musikyren. Avhandlingen är från 2002 och förhoppningsvis har vissa förändringar inom skolan skett sedan dess. Men jämställdhetsarbetet går långsamt, kanske är det därför ”snabba” jämställdhetsåtgärder som Studieförbundet Dista-projekt tas till, man känner ett behov av att förändra situationen man är i just nu och vill och kan inte förlita sig på att det sker genom att vänta på att samhället överlag ska bli mer jämställt.

5.2 Vikten av tillgång till egna rum

5.2.1 Fördelar med egna rum

Jag kan själv känna igen mig i mycket av det som både Björck (2011) och Lilliestam (2009) tar upp om både egna rum och vikten av kvinnliga förebilder. Att hitta kvinnliga

förebilder har varit till stor hjälp för mig att kunna identifiera mig med att spela jazzpiano och att våga ta plats i grupper. Men det behövs fler förebilder och fler musikaliska sammanhang inom pop, rock och jazz där kvinnor är självskrivna och inte alltid ett undantag som instrumentalister. Enligt Olin och Edström ser Jazzcamp för Kvinnliga Instrumentalister och Popkollo ett egenvärde i att låta tjejer få egna rum och frizoner där de kan slippa förhålla sig till kön. Det finns en tydlig koppling i Olin och Edströms svar till Björcks (2012) avhandling om att ta plats och att skapa egna rum. Liksom Björck menar både Edström och Olin att det som kvinna i musiksammanhang kan vara skönt att slippa förhålla sig till det motsatta könet, eller sitt egen kön och bara få vara individ. Detta anser dem vara lättare när tjejer får vara för sig själva. Även Lilliestam (2009) tar i sin bok *Musikliv* upp vissa tjejers önskan om att få egna rum där de kan slippa vissa manliga beteenden som de upplever som hämmande, till exempel konkurrenstänk och en hårdare attityd. Jag har som tidigare beskrivet själv märkt av denna attityd i musiksammanhang som den enda kvinnliga instrumentalist i ett band eller en ensemble. Det yttrar sig ofta i skämtsam jargong som inte syftar till att såra, men som i längden inte är särskilt roligt. Jag märkte också på kvinnorna i Popkollo Madame hur befriande de tyckte det var att få ingå i ett eget musikaliskt rum där de vågade spela ut och spela fel. De var alla mer eller mindre nybörjare och menade att de behövde en trygg miljö när de skulle lära sig eller skriva låtar tillsammans för första gången.

Lilliestam menar också att killar tidigare börjar spela i rockband medan tjejer ofta kommer in i rockmusiken mycket senare. Därför tror jag Popkollo och Studiefremjandets satsningar på unga kvinnliga musiker är viktiga, för att ge dem en väg in till musiken som de annars kanske inte hade fått. Tjejerna saknar det sammanhang som killarna redan är i och får det därför svårare att ta plats inom musikscenerna. Vidare håller jag med Lilliestam som menar att förebilder spelar en stor roll för kvinnliga musikutövare för att de ska kunna förhålla sig till att spela instrument och de olika roller man kan inta i ett band. Kopplingar finns även till Lanns (1996) bok *Kvinnliga nätverk – ett sätt att utvecklas på jobbet* där Lann lyfter fram kvinnliga nätverk som ett effektivt sätt för kvinnor att utvecklas och dela med sig av sina erfarenheter med varandra. Hon ser inga risker med att ”isolera” sig med andra kvinnor. Det är bra att tillhöra olika typer av nätverk menar Lann och det ena nätverket behöver ju inte utesluta det andra. Jag tror som Lann att det inte kan skada att vara delaktig i

många olika nätverk och sammanhang. Snarare berikar det en och bidrar till fler infallsvinklar.

5.2.2 Risker med egna rum

Jag har märkt i diskussioner om könsuppdelning och skapandet av egna rum för kvinnor att det finns en rädsla för att man isolerar sig och avskärmar sig från verkligheten genom att göra särskilda rum för kvinnor. Risken finns att det just blir så, att det viktiga arbetet som förs i rummen stannar där. Precis som både Selander (2012) och Lundgren och Sörensdotter (2004) tar upp finns det en risk med att göra speciella rum för kvinnor, eftersom man genom det kan signalera att man har gett upp om att män och kvinnor ska kunna fungera tillsammans i samma grupp. Därför tror jag det är viktigt att föra ut de goda aspekterna som de egna rummen leder till till de ”allmänna rummen” och sprida de nya kunskaper man fått. Det krävs för att könsuppdelning som metod ska få en funktion och för att samhället och musikvärlden på sikt ska bli mer jämställt.

Att inte behöva förhålla sig till kön och att få egna rum är något som Nilsson och Karlsson inte tar upp i intervjuerna i lika stor utsträckning som Olin och Edström. De ger båda uttryck för att blandade grupper egentligen är att föredra och att en separering av könen endast syftar till att öka könsfördelningen, balansen mellan tjejer och killar inom verksamheten, och i långa loppet också i musikvärlden. Jag tycker att det är bra att det finns olika synsätt i frågan för det kanske kan leda till att det blir en större debatt angående ämnet. Som det är nu är frågan om könsuppdelning kontroversiell hos många, det tyckte jag mig även märka under intervjuerna med vissa av informanterna. Jag tror att det skulle vara bra att nyansera bilden av vad en uppdelning av kön innebär och se könsuppdelning ifrån ett genusperspektiv. En möjlig förklaring till varför Olin och Edström lyfter fram det egna rummet kan bero på att det finns en annan förförståelse hos Olin och Edström i förhållande till att de själva är kvinnor och utövar musik. De har sina egna erfarenheter och upplevelser med sig i bagaget om hur det är att vara kvinnlig musiker i en värld där de är undantaget, inte regeln. Kanske bidrar det till deras åsikt varför tjejer behöver egna rum och frizoner för att utvecklas optimalt.

5.3 Olika uppfattningar om när könsuppdelning är motiverat

Den öppet ställda frågan inbjöd till många olika svar i olika kontexter. De fick fritt svara på när och i vilka situationer det kan vara motiverat att dela upp en grupp efter kön. Som jag uppfattar informanterna är målet för alla att nå en mer jämställd musikvärld. Sen är det en fråga om vilket sätt man väljer att jobba utefter. Eftersom alla informanter på något sätt har arbetat utifrån att dela upp efter kön är det intressant att svaren skiljer sig åt när de får spåna fritt på när och i vilka sammanhang det kan vara motiverat att dela upp. Finns där ett egenvärde i att dela upp eller är det bara ett nödvändigt ont för att nå jämställdhet? Jag ser ett egenvärde i att det skapas egna musikaliska rum för tjejer/kvinnor, samtidigt som jag hoppas att det i slutändan bidrar till en mer jämställd musikvärld.

5.3.1 Blandade grupper är utgångsläget

Både Karlsson och Nilsson uttrycker att de alltid ser blandade grupper som utgångsläget. Ändå arbetar eller har båda tidigare arbetat med att göra särskilda satsningar riktade mot tjejer/kvinnor. Det finns en ovilja i att säga att man delar upp könen, kanske är det just ordet dela upp som gör att man inte vill kännas vid den arbetsmetoden. Jag uppfattar de båda som att de vill se till syftet med varför en uppdelning görs. De vill se en jämställd musikvärld och att göra speciella satsningar mot tjejer/kvinnor blir en arbetsmetod för att komma dit. Så uppfattar jag också Edström och Olin. Målet är en jämställd musikvärld där killar och tjejer spelar på lika villkor. Att dela upp efter kön blir ett sätt att arbeta på för att nå det målet. Att agera för jämställdhet tycker jag är positivt och det uppfattar att de jag intervjuat gör. Att de har olika uppfattningar i frågan om huruvida man ska dela upp efter kön eller hålla en grupp blandad tycker jag visar på jämställdhetsarbetets komplexitet. Även om man har samma mål kan arbetet dit se olika ut och åsikterna gå isär.

Nilsson märkt att killar ofta tar över i de inspelningsclinics studiefrämjandet anordnar och ser därför en poäng i att göra riktade inspelningsclinics endast till tjejer, i syfte att de dem en chans att få mer plats. Det kan säkert vara så att det i vissa sammanhang, som i de mer traditionellt manligt kodade ämnena som teknik, är mer motiverat att dela upp gruppen efter kön för att komma åt tjejernas lust och chans till att lära. Åhlén (2013) menar i sin artikel att musik handlar om att ta plats och att detta är

något som pojkarna lär sig tidigt, medan flickorna lär sig att titta på och vänta på att någon ger dem plats. Björcks (2012) studie visar även den på att de elever hon intervjuat upplevde att det var skönare att vara bara tjejer eftersom killarna i gruppen tog för mycket plats. Det är intressant att tänka på hur man ska komma till rätta med problemet att killarna tar för mycket plats i gruppen. Är det i blandade grupper som detta arbete görs mest effektivt? Eller ska man försöka stärka tjejerna genom att ge dem tillgång till egna musikaliska rum? Jag tror att det går att jobba med genus både i blandade och uppdelade grupper. Som Edström nämner så gäller det som pedagog att vara genusmedveten och upptäcka mönster och maktstrukturer i gruppen tidigt så att sådana tendenser inte får fäste.

5.3.2 Att dela upp efter kön i skolan

Olin och Karlssons svar är de som skiljer sig mest. Olin menar att det är positivt med en uppdelning av kön i grundskola och på gymnasiet, medan Karlsson anser att en uppdelning av kön är det sista man ska göra, då måste det vara en krissituation. Det är intressant att åsikterna skiljer sig så mycket åt fastän båda arbetar med metoden att göra särskilda grupper eller ensembler för tjejer/kvinnor. Kan det vara hur de ser på den obligatoriska skolan som gör att åsikterna skiljer sig åt? Edström menar till exempel att det är jättebra att dela på könen utanför skolan men i skolan vill hon se könsblandade grupper och att man som pedagog ser till att arbeta genusmedvetet så att det inte uppstår några mönster i gruppen som inverkar negativt på deltagarna. Jag tror att det är känsligt att prata om en könsuppdelning inom skolan eftersom det finns en tradition och en historia inom skolan att killar och tjejer är för olika för att kunna delta i samma undervisning (Sandberg, 2006). Det sättet att tänka känns omodernt och främmande. Jag vill istället hålla dörren öppen för könsuppdelning som en metod för att jobba med genus och mot ökad jämställdhet.

Den forskning som finns om könsuppdelning i skolan som jag har stött på i mina eftersökningar behandlar både musik, idrott, och dans. Olin drar en parallell till idrott då hon uppger att hon inte ser någon skillnad på musik eller idrott, det är fysiska ämnen båda två. I just fysiska egenskaper är det mer skillnad inom idrotten än musiken, men på det sättet man använder sin kropp i uttryck och rörelse inom musik förstår jag vad Olin menar med jämförelsen. Lundgren och Sörensdotter (2004) jämför även dem idrott med musik och menar att de båda är utlevande aktiviteter som kräver att man vågar uttrycka sig med kroppen. I Anna Lindqvists (2010) avhandling *Dans i skolan – om genus*,

kropp och uttryck uppger de informanter hon intervjuat att uppdelning av kön fyller ett meningsfullt syfte ut en genusaspekt. Samtidigt motiverar de en uppdelning med att killar och tjejer har olika behov. Det framgår inte på vilket sätt killar och tjejer har olika behov, om de olika behoven ses av informanterna som en följd av de fastlagda könsroller som finns i samhället eller om de anser att killar och tjejer av naturen har olika behov och därför behöver delas upp. Då kan det förstås handla om de olika fysiska förutsättningarna killar och tjejer har. Inom dans och idrott finns även den fysiska, kroppsliga aspekten att ta hänsyn till som en faktor för att könsuppdelas. Inom musik tror jag dock att en uppdelning av kön ska göras utifrån ett genusperspektiv och inte från utgångspunkten att killar och tjejer har olika fysiska eller kroppsliga behov.

5.3.3 Uppdelning efter kön i fritidsaktiviteter jämfört med i skolan

Jag ser en skillnad i könsuppdelning utanför skolan och i skolan. Fritidsaktiviteterna är frivilliga och de är något man söker sig till självmant. I och för sig kan kompistryck och föräldrar spela in i val av fritidsaktivitet men det är ändå en mer frivillig verksamhet än den obligatoriska skolan. Som jag skrev i inledningen tycker jag att det är bra att organisationer och föreningar gör satsningar mot kvinnor inom musik och jag tror att det fyller ett syfte för de tjejer och kvinnor som vill och behöver egna rum för att utvecklas inom musik. En uppdelning av kön i skolan tycker jag ställer andra krav på att metoden med att dela upp könen verkligen ger resultat. En uppdelning av kön är för mig en metod för att nå jämställdhet men har även ett egenvärde i sig själv eftersom tjejerna vittnar om bland annat ökat självförtroende när de är bara tjejer i en grupp. Vinsterna för tjejerna är stora i uppdelade grupper men samtidigt är det synd att det behövs göras egna rum för tjejer, speciellt i skolan. Som skolverket (2000) i en rapport påpekar så är det en metod som i längden inte bidrar till ökat samarbete mellan könen. Kanske ska man istället som Lundgren och Sörensdotter (2004) menar dela upp gruppen efter andra kriterier, till exempel efter vilka som tar mycket plats eller vilka som kompletterar varandra. Jag har själv inte riktigt bestämt vad jag tycker angående uppdelning av kön inom skolan, det är många olika aspekter som måste vägas in och det är inte det som min frågeställning först och främst handlar om. Jag ser i varje fall en skillnad mellan könuppdelning i fritidsaktiviteter jämfört med i skolan eftersom fritidsaktiviteterna är frivilliga vilket gör att man har chansen att välja att ingå i en grupp som är könsuppdelad om man vill det vilket man kanske inte kan göra i skolan.

5.4 Egna rum ger ökat självförtroende

Vinster som stärker min arbetshypotes om att egna musikaliska rum är en tillgång är att tjejerna blir mer benägna att ta fler risker i sitt spel, att de vågar spela mer fel när de bara är tjejer i en grupp. Ökat självförtroende är något Selander (2012) lyfter också fram i sin bok som en mycket viktig faktor för att våga ta plats. Studien visar att just ökat självförtroende är en stor vinst hos deltagarna i de organisationer och föreningar som jag undersökt. Jag tror att ett bra självförtroende behövs för att kunna föra vidare de kunskaper som de egna musikaliska rummen har gett en till senare tillfällen, då man kanske ingår i en blandad grupp. Selander har märkt att självförtroendet hos deltagarna i olika de jämställdhetsprojekt hon besökt har stärkt av att vara i egna rum med endast tjejer. Hennes förhoppning är också att deltagarna genom sina nystärkta självförtroenden ska kunna ta med sig det in i framtida blandade grupper och förändra gamla mönster. Att skapa kvinnliga förebilder är något både Lilliestam (2009), Selander (2012) tar upp som en viktig faktor för att fler tjejer ska börja spela instrument. Många av informanterna tryckte också på vikten av förebilder i intervjuerna och jag kan bara hålla med. Jag tror att kvinnliga förebilder är viktiga för en ung kvinna i början av sin musikaliska bana, men också genom hela livet som inspiration och motivation för att fortsätta spela och utvecklas.

En vinst som Nilsson ser är att tjejer i större utsträckning spelar instrument om de delas in i grupper om tjejer, eftersom de inte har något val än att ta instrumentalistrollen om de ska fungera som ett band. Jag menar att detta gör att det inte bara skapas fler kvinnliga instrumentalister utan också fler kvinnliga förebilder. Förhoppningsvis bidrar det till att fler unga kvinnor tittar åt gitarren, trummorna eller basen när de ska välja ett instrument att spela. Åhlén (2013) under pseudonym skriver i sin artikel som jag tidigare tagit upp om att den manliga instrumentalisten utgör normen och att en kvinnlig trummis eller blåsare fortfarande ses som ett undantag. Just därför tror jag att många kvinnor väljer rollen som sångerska eftersom det inte väcker någon uppståndelse, det tillhör normen i samhället att en kvinna sjunger. Jag tror inte det är ovanligt att kvinnliga instrumentalister inom pop/rock/jazz tappar lusten till att spela eller byter till ett mer normativt accepterat instrument för att pressen och uppmärksamheten blir för stor, jag har själv sett det hända kvinnliga instrumentalister i min närhet.

5.5 Slutord

Att låta tjejer få egna rum och frizoner är för många kontroversiellt. När jag har diskuterat ämnet för studien med andra lärare, studenter och musiker har responsen varit blandad. Många ser det som kvotering eller som en förlegad metod att göra grupper bara för tjejer och utesluta killarna. Det har ofta blivit debatt där en stark ja och nej sida uppstår snabbt och det är många som har åsikter i frågan. Kanske beror det på att vi alla kan relatera till kön och könstillhörighet. Alla människor har på något sätt en relation till kön, oavsett vad vi väljer att tillhöra och kan kanske därför sätta oss in i frågan om att dela upp könen. Att könsuppdelad undervisning har en historia bakom sig av att vara gammalmodig och traditionell hjälper inte till att nyansera bilden. Många har kanske bilden att uppdelning av kön har en biologisk, fysisk orsak, eftersom det var så man främst motiverade uppdelning för i tiden. Då utgår man från att killar och tjejer har olika behov av naturen och att det hindrar dem till att samundervisas. Nu tycker jag mig se och undersökningen visar att en uppdelning av kön görs i ett genussyfte och med ett genusperspektiv, för att stärka tjejer och att ge dem en chans till att utveckla sin musikalitet och sitt självförtroende inom musik, där killar ofta får ta stor plats och utgör normen som instrumentalist. För mig är det två olika synsätt. Det sistnämnda tycker jag är helt klart positivt, då handlar det om att lyfta, peppa, stärka och ge tjejer en chans att utöva musik utan det hinder som det motsatta könet kan vara i en grupp. När jag säger att det motsatta könet kan ses som hinder syftar jag på de olika förväntningar som finns i samhället på hur killar och tjejer ska vara. Killar förväntas oftare ta för sig medan tjejerna förväntas ge plats, vilket såklart också kan vara ett hinder och innebära stor press för de killar som kanske är blyga och därmed inte lyckas uppfylla förväntningarna. De killar i en grupp som har tagit roller som de förväntas ta kan bli ett hinder för tjejer, som inte har självförtroende och mod att ta plats. Här kommer genusaspekten in i bilden. För mig handlar genus om att båda könen ska ha samma förutsättningar att utvecklas till det de vill och ges samma förväntningar oavsett kön. Jag ser hela tiden i samhället hur killar och tjejer ges olika förutsättningar från tidig ålder. Till exempel hur mycket plats de olika könen förväntas ta, vilka instrument tjejer och killar förväntas spela och hur musikhistorien systematiskt lyfter fram män och gör mannen till norm när det kommer till att vara instrumentalist i rock/pop/jazz genren. Att då välja att göra grupper riktade enbart mot tjejer kan jag inte se som något negativt eller diskriminerande eftersom det tydligen:

1. Behövs med tanke på det låga antal kvinnor som finns representerade runt om på musikscener, replokaler, band, instrumentalister.
2. Ökar tjejernas självförtroende och gör att de vågar ta mer risker i sitt spel.
3. Att de spelar instrument när de annars kanske valt den traditionella sångrollen.

Sen är det inte sagt att det alltid är på det viset att killar tar mer plats än tjejer i grupper. Jag har många exempel på när det har varit tvärtom, eller när det har fungerat bra i gruppen och alla fått komma till tals och fått lika förutsättningar. Det finns såklart killar som inte alls utgör något hinder eller tar på sig roller som påverkar gruppen negativt. Jag tycker som nämnts tidigare att det skulle finnas en poäng i att ha liknade satsningar mot killar där de får öva sig i att testa olika roller i en grupp och arbeta med genus. Genusarbete kan även göras i blandade grupper såklart. Det är säkert inte alltid en uppdelning av kön som är den mest lämpliga metoden om man vill komma åt vissa problem i en grupp eller arbeta med värdegrund. Ibland kanske gruppen mår bäst av att hållas blandad och gruppen i sig kanske inte vill bli uppdelad. Men det kan vara en väg att gå som man som pedagog kan hålla dörren öppen för tycker jag.

5.6 En pedagogisk återkoppling och förslag till fortsatt forskning

I mitt kommande lärararbete kommer jag att försöka lyfta in mycket av det studien har visat. Framförallt vill jag vara genusmedveten i min pedagogik så att jag som lärare inte bidrar till att förstärka genusmönster och normer som inverkar hämmande på eleverna. Jag kommer ta med mig de tips som informanterna gav om hur de jobbar genusmedvetet, till exempel med neutralt könskodat material, repertoar, instrumentrotation och rummets utseende. Jag hade också gärna velat testa en uppdelning av kön inom musik så som Olin föreslår, varannan vecka under en period för att undersöka om det ger positiv effekt.

Jag hade gärna fortsatt forska på uppdelning av kön i musikundervisning inom grundskolan. Även på gymnasiet hade det varit intressant att forska mer om en uppdelning av kön som metod i musikundervisningen, i syfte att stärka båda gruppernas självförtroende och testa att gå in i olika roller. När jag har letat tidigare forskning till detta arbete har jag ofta stött på forskning om uppdelning av kön i ämnet idrott och

hälsa. Där verkar det vara vanligare och inte lika kontroversiellt med att dela upp gruppen i killar och tjejer. Då pratas det om problematiken med att ha samundervisning kopplat till kroppen och till de fysiska skillnader som finns mellan killar och tjejer. Likaså är musik ett fysiskt ämne där man uttrycker sig med kroppen och rösten oavsett om du spelar instrument eller sjunger. Inom musik finns det dock inga anmärkningsvärda fysiska skillnader mellan killar och tjejer som påverkar förmågan att spela eller sjunga olika bra, men där finns andra faktorer som att våga uttrycka sig, våga ta risker och spela eller sjunga fel som kan hålla tjejer tillbaka på grund av könsroller och olika föreställningar som finns i samhället om hur killar och tjejer ska bete sig. Könsuppdelad undervisning inom musik i skolan finns det inte lika mycket forskat om som inom idrott och dans. Det skulle vara intressant att få mer kunskap om hur och när den metoden kan tillämpas, och om den ger ett positivt resultat. En av informanterna i denna studie var mycket positiv till en uppdelning av kön i musikundervisningen inom skolan. Hennes förslag var att ha uppdelad undervisning varannan vecka med start i sjätte klass och ända upp till och med gymnasiet. Allra viktigast med en uppdelning trodde hon var mellan 14 och 17 år. Det skulle vara intressant att göra en studie inom skolans musikverksamhet i de åldrarna där gruppen var uppdelad killar och tjejer under en period och undersöka effekterna av en sådan uppdelning. Leder det till att traditionella uppfattningar om hur killar och tjejer är förändras? Eller förstärks dem? Kommer tjejer i större utsträckning spela instrument? Stärks självförtroendet hos båda grupperna? Och viktigast av allt som en uppföljningsstudie, kommer de möjligt positiva effekterna av en uppdelning kvarstå om grupperna sedan blandas?

Referenser

Böcker

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Liber AB, Malmö

Björck, Cecilia (2012). *Claiming Space. Discourses on Gender, Popular Music and Social change*. Diss. University of Gothenburg.

Hirdman, Y. (2003). *Genus – om det stabilas föränderliga former*. Liber AB, Malmö.

Höglund, Anna Maria (2000). *Män och kvinnor – vad vet en genusvetare?* Cura bokförlag och Utbildning AB, Stockholm.

Karlsson, Maria (2002). *Musikelever på gymnasiets estetiska program. En studie av elevernas bakgrund, studiegång och motivation*. Diss. Malmö Academy of Music: Studies in music and music education no 3. Media-tryck, Lund University, Lund.

Kvale, S & Brinkmann, S. (2010). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur AB, Lund

Lann, Carin (1996). *Kvinnliga nätverk – ett sätt att utvecklas på jobbet*. Blombergs Bokförlag, WSOY, Finland

Lilliestam, Lars (2009). *Musikliv. Vad människor gör med musik – och vad musik gör med människor*. Bo Ejeby Förlag, Scanbook AB, Falun

Lindqvist, Anna. (2010) *Dans i skolan – om genus, kropp och uttryck*. Print & Media, Diss. Umeå Universitet, Umeå.

Lundgren, Eva & Sörensdotter, Renita. (2004) *Ungdomar och genusnormer på skolans arena*. Dalarnas forskningsråd, Falun

Musikhögskolan i Malmö (2011). *PM Själständigt arbete I om 15 hp lå 11/12* IEutbildningen.

Selander, Marie (2012). *Inte riktigt lika viktigt? Om kvinnliga musiker och glömd musik*. Gidlund förlag, Möklinta.

Skolverket (2000). *En fördjupad studie om värdegrunden – om möten, relationer och samtal som förutsättningar för arbetet med de grundläggande värdena*. Rapport 2000:1 613.

Elektroniska referenser

Genusperspektiv (u.å.). I Nationalencyklopedin. Hämtad 16 oktober 2013 från:
<http://www.ne.se/genusperspektiv>

Nilsson, (u.å.). *Intervju* i Nationalencyklopedin. Hämtad 16 oktober 2013 från:
<http://www.ne.se/intervju>

Läraryrkesförbundet (2006). *Jämställd skola*. Hämtad 24 november 2013 från Läraryrkesförbundet:
[http://www.lararforbundet.se/web/shop2.nsf/webdescription/37DD70C4725B87B7C1256EAD003BF723/\\$file/Jamstalld_skola_2006.pdf](http://www.lararforbundet.se/web/shop2.nsf/webdescription/37DD70C4725B87B7C1256EAD003BF723/$file/Jamstalld_skola_2006.pdf)

Skolverket (2012). *Jämställdhetsarbetet i skolan går för långsamt*. Hämtad 25 november 2013 från Skolverket:
<http://www.skolverket.se/press/debattartiklar/jamstalldhetsarbetet-i-skolan-gar-for-langsamt-1.175594>

Åhlén (2013). *Mansseparatistiskt jazzparty*. Equalizer. Hämtad 30 oktober 2013 från:
<http://equalizer.se/2013/10/29/maria-ahlen-folkhogskolan-ett-mansseparatistiskt-jazzparty/#comment-78>

Bilagor

Intervjuguide

Följdfrågor och kommentarer: Hur? Var? När? På vilket sätt? Utveckla! Ge exempel!

1. Berätta om din egen musikaliska bakgrund! (Utbildning, erfarenhet av musikundervisning, spelat i band?)
2. Beskriv den organisation eller förening som du driver eller jobbar inom. Följdfråga: Någon speciell satsning?
3. Vilken målgrupp riktar sig verksamheten sig åt?
Följdfråga: Varför just den målgruppen?
4. Beskriv ditt och verksamhetens syfte och intention med uppdelningen? Finns det en konkret målsättning, resultat som ni vill uppnå?
5. Hur kom det sig att du började undervisa/handlea unga kvinnor i ensemble?
6. Var det på ditt initiativ att starta upp/undervisa unga kvinnor i ensemble? På någon annans initiativ? Varför?
7. Har du erfarenhet i att undervisa/handlea både ensembler riktade mot unga kvinnor (15-20) och könsblandade ensembler? Om så är fallet, beskriv om du upplevt några skillnader i att undervisa/handlea ensemble för unga kvinnor och könsblandade ensembler? T.ex. det sociala klimatet. Följdfråga:
 - a. Vad uppnås eller vad går förlorat längs vägen tror du med en ensemblegrupp för bara unga kvinnor och inte blandat kön?
8. När hade du valt att använda dig eller att inte använda dig av en uppdelning av kön inom ensembleundervisning? (Faktorer som kan spela in: musikaliskt, gruppstorlek, ålder)
9. Hur ser du på könsuppdelade ensemble som en metod mot att få fler unga kvinnor att spela instrument?
10. Finns det andra metoder att använda inom ensembleundervisning som du tror hade varit en väg mot att få fler unga kvinnor att spela instrument?